

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií, Katedra severoamerických studií

Bakalářská práce

2018

Ondřej Svoboda

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií, Katedra severoamerických studií

Ondřej Svoboda

**Americká zahraniční politika a kolumbijský
mírový proces**

Bakalářská práce

Praha 2018

Autor práce: **Ondřej Svoboda**

Vedoucí práce: **doc. PhDr. Francis Raška, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2018

Bibliografický záznam

SVOBODA, Ondřej. *Americká zahraniční politika a kolumbijský mírový proces*. Praha, 2018. 42 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra severoamerických studií. Vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Francis Raška, Ph.D.

Abstrakt

Tato práce analyzuje americkou zahraniční politiku vzhledem ke Kolumbii v letech 2000-2017. Základem této politiky je strategie nazvaná *Plan Colombia*, jejímž prvotním cílem bylo zamezit obchodu s drogami. Postupem času se ale *Plan Colombia* částečně přeměnil na program obnovy a budování státu. V této práci se ptám, zda americká zahraniční politika přispěla ke stabilizaci Kolumbie a vytvoření podmínek nezbytných pro zdárné vedení a ukončení mírového procesu s guerillou FARC.

Tato práce je rozdělena do několika sekcí. Nejprve analyzuji situaci, v jaké se Kolumbie nacházela na přelomu tisíciletí a vysvětluji motivaci kolumbijské i americké strany pro schválení *Planu Colombia*. Dále uvádím historické souvislosti a události nutné pro pochopení toho, jak se situace v Kolumbii měnila. V další části se věnuji podrobnějšímu rozboru programů podpořených v rámci *Planu Colombia* a také politickým a ekonomickým trendům v Kolumbii. K tomuto účelu používám průzkumů veřejného mínění *Latinobarómetro* a indexu *Fragile State Index*.

V závěru práce vysvětluji, proč je *Plan Colombia* úspěšnou politikou a zároveň, proč byl úspěch v Kolumbii vůbec možný.

Abstract

This study analyzes American foreign policy with respect to Colombia since the beginning of the new millennium. The main pillar of this policy is a strategy called Plan Colombia. While the original reasoning behind Plan Colombia was to enforce better antinarcotic strategy to avoid cocaine distribution to the United States, by the time it morphed into a state-building effort. My main interest in this study is to answer the

question whether Plan Colombia was successful and if so then whether it was a prerequisite for launching peace negotiations with the FARC and achieving durable peace.

This study has several parts. At first, I shed a light into a situation in Colombia at the beginning of the new millennium and explain the motivation behind Plan Colombia. Next, I summarize the historical perspective and describe the most important events leading to the breakthrough which was the signing of the peace treaty with FARC. In the following section, I look more deeply into data about money transfers and I also analyze important socio-political indicators.

In the conclusion, I explain why Plan Colombia was in my view a successful policy. I also discuss upon what was the success dependent.

Klíčová slova

Kolumbie, Spojené státy americké, občanská válka, mírový proces s FARC, americká zahraniční politika, ukončení konfliktu, zahraniční pomoc

Keywords

Colombia, United States, civil war, peace process with FARC, American foreign policy, conflict resolution, foreign aid

Rozsah práce: 58 809 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 11.5. 2018

Ondřej Svoboda

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval svému školiteli doc. Francisi Raškovi za cenné rady a vzhled do tematiky a také doc. Jiřímu Vykoukalovi za obecné připomínky.

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Ondřej Svoboda

E-mail:

48614130@fsv.cuni.cz, ond.svoboda@seznam.cz

Studijní obor:

Mezinárodní teritoriální studia (MTSK)

Semestr a školní rok zahájení práce:

zimní semestr 2017/2018

Semestr a školní rok ukončení práce:

letní semestr 2017/2018

Vedoucí bakalářského semináře:

doc. PhDr. Jiří Vykoukal, CSc.

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Francis Raška, Ph.D.

Název práce:

Americká zahraniční politika a kolumbijský mírový proces

Charakteristika tématu práce (max. 10 řádek):

Ve své práci se zabývám americkou zahraniční politikou mezi lety 2000 a 2017 ve vztahu ke Kolumbii. Základem této politiky byla strategie zvaná Plan Colombia. V práci analyzuji, zda byla tato politika úspěšná a jak souvisela s průběhem a posléze ukončením mírového procesu mezi kolumbijskou vládou a guerillou FARC. Docházím k závěru, že americká politika byla velmi důležitá a přispěla k vytvoření prostředí, ve kterém se mohl mírový proces rozvinout.

Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek):

Práce nezaznamenala výrazné změny. Pouze došlo k užšímu vyprofilování výzkumné otázky.

Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):

Úvod

Stručný přehled historických faktů o kolumbijském konfliktu

Rozbor kvantitativních ukazatelů

Tlak na Obamovu administrativu ze strany Kongresu

Závěr

Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů):

Zdroje dat:

„Foreign Aid Explorer, Data download“, USAID, <https://explorer.usaid.gov/data.html#tab-data-download>.

„Fragile State Index: Download Data in Excel Format“, Fund for Peace <http://fundforpeace.org/fsi/excel/>.

„Latinobarómetro Análisis de datos“, Latinobarómetro, <http://www.latinobarometro.org/latOnline.jsp>.

Nejdůležitější sekundární literatura:

D. Gutierrez, „The Coming of Los Buendí: Colombia's Peace Process and the Difficulty that Lies Ahead“, Harvard International Review, 37(2016), 4-6.

G. Marcella, D. Schulz, „Las Tres Guerras de Colombia. Estrategia de Estados Unidos en la Encrucijada“, Análisis Político, (1998), 38-59.

Á. E. Muñoz Cardona, „The Justice and the Colombia Peace Talks“, Open Journal of Political Science, 6(2016), 261-273.

E. Nussio, „Peace and Violence in Colombia“, Center for Security Studies (CSS), ETH Zurich,

2016.

E. Posada Carbó, „Colombia Hews to the Path of Change“, Journal of Democracy, 17(2006), 80-94.

J. Ramírez, „Fifteen Years of Plan Colombia (2001-2016) The Recovery of a Weak State and the Submission of Narcoterrorist Groups?“, Analecta política, 7(2017), 315-332.

D.M. Rojas, „El taller del imperio global: Análisis de la intervención de Estados Unidos en Colombia (1998-2008)“, Análisis Político, 65(2009), 111-126.

D. M. Rojas, „Las Relaciones Colombia-Estadost Unidos en el Gobierno Santos: ¿Llego la Hora del Post Conflicto?“, Análisis Político, 79(2016), 121-138.

Jonathan D. Rosen, „Plan Colombia And Beyond: Pastrana to Santos (2000 to 2012)“, dizertační práce podaná na univerzitě v Miami, 2012.

M.Shifter, V. Jawahar, „State Building in Colombia: Getting Priorities Straight“, Journal of International Affairs, 58 (2004), 143-154.

Podpis studenta a datum

Schváleno

Datum

Podpis

Vedoucí práce

Vedoucí bakalářského semináře

Garant oboru

Obsah

ÚVOD.....	2
ZDŮVODNĚNÍ VÝBĚRU TÉMATU	2
ROZBOR LITERATURY	2
VÝZKUMNÁ OTÁZKA.....	5
METODOLOGIE.....	5
STRUKTURA.....	6
1. STRUČNÝ PŘEHLED HISTORICKÝCH FAKTŮ O KOLUMBIJSKÉM KONFLIKTU.....	6
1.1 KOLUMBIE NA PŘELOMU TISÍCILETÍ	6
1.2 HLAVNÍ AKTÉŘI KONFLIKTU.....	8
1.3 PLAN COLOMBIA – AMERICKÁ REAKCE NA ZHORŠUJÍCÍ SE BEZPEČNOSTNÍ SITUACI	11
1.4 PREZIDENT SANTOS A MÍROVÝ PROCES S FARC	15
2. ROZBOR KVANTITATIVNÍCH UKAZATELŮ	18
2.1 AMERICKÁ ZAHRANIČNÍ POMOC.....	18
2.2 LATINOBARÓMETRO	24
2.3 FRAGILE STATE INDEX	28
3. TLAK NA OBAMOVU ADMINISTRATIVU ZE STRANY KONGRESU	32
ZÁVĚR	34
SUMMARY	35
POUŽITÁ LITERATURA.....	37
PRIMÁRNÍ ZDROJE	37
SEKUNDÁRNÍ ZDROJE.....	37
SEZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKŮ	41

Úvod

Zdůvodnění výběru tématu

Když se v roce 2018 řekne americká zahraniční intervence, drtivá většina lidí si představí naivní snahy, neúspěch nebo rovnou průšvih. Mluvíme-li o americké zahraniční politice, první, co nás napadne jsou invaze do Iráku či Afghánistánu za vlády prezidenta George W. Bushe. 43. prezident Spojených států amerických patřil mezi neokonzervativce a snažil se uplatňovat šíření demokracie i silou.

Tahle práce však není o Iráku či Afghánistánu. Dokonce není ani o Georgi W. Bushovi. Přesto se tématu americké zahraniční intervence úzce týká. Myslím, že je zajímavé se podívat na problematiku zahraničních intervencí v jiném kontextu, o němž se v oblasti střední Evropy mluví daleko méně. Mým cílem je zhodnotit americkou zahraniční politiku Spojených států v novém tisíciletí vzhledem ke Kolumbii. Americkou politiku, jejímž základem byl tzv. *Plan Colombia*, zde rozeberu a analyzuji. Bude mě zajímat, z čeho tato politika vycházela, jaké součásti obsahovala, a hlavně zda byla úspěšná. Samozřejmě se zamyslím i nad tím, zda americká zahraniční politika přispěla vytvoření podmínek pro podpis přelomové mírové dohody s marxistickou guerillou FARC.

Rozbor literatury

Problematika kolumbijské občanské války a amerického programu *Plan Colombia* byla v literatuře zkoumána mnohokrát z různých pohledů. Závěry autorů se významně liší v závislosti na tom, z jakého úhlu na problematiku nahlíží. *Plan Colombia* je dnes jasně časově ohraničen dvěma mezníky. Tím prvním je samozřejmě jeho formulace (1998) či začátek platnosti (2000). Druhým logickým mezníkem je pak mírová dohoda s guerillou FARC, ke které s konečnou platností došlo v roce 2016. Literaturu, která byla k tématu napsána, můžeme proto dělit časově či tematicky. Nejprve se zaměřím na časové dělení.

Plan Colombia měl různé fáze, jejichž průběh byl ovlivněn zejména kolumbijskou administrativou. Část autorů se proto zaměřuje na dobu od přijetí této

politiky přibližně do roku 2003¹. Tito autoři často dávají kolumbijskou politiku do souvislosti s 11. zářím a ukazují, v čem se liší americko-kolumbijské vztahy před a po 11. září.

Další skupina autorů se věnuje přibližně období prvních deseti let *Planu Colombia*. Toto období se z velké části překrývá se dvěma volebními obdobími kolumbijského prezidenta Álvara Uribeho. Právě tato éra přináší největší kontroverze. Zdá se, že pod taktovkou Uribeho došlo v Kolumbii ke zlepšení bezpečnostní situace a oslabení vlivu FARC. Otázka je, za jakou cenu. Někteří autoři věnující se prvním deseti letům² *Planu Colombia* proto chválí zlepšení bezpečnostní situace. Jiní se naopak vymezují proti zhoršující se situaci na poli lidských práv. Ještě další autoři kritizují ne zcela úspěšnou protidrogovou politiku³.

Konečně třetí skupina autorů se zaměřuje na období administrativy prezidenta Santose a mírový proces⁴.

¹ A. Isacson, „Failing Grades: Evaluating the Results of Plan Colombia“, *Yale Journal of International Affairs*, Summer/Fall (2005), 138-154.

A.B. Tickner, „Colombia and the United States: From counternarcotics to counterterrorism“, *Current History*, 102(2003), 77-85.

G. Marcella, D. Schulz, „Las Tres Guerras de Colombia. Estrategia de Estados Unidos en la Encrucijada“, *Análisis Político*, (1998), 38-59.

V. J. Pérez, „Plan Colombia’s Onset: Effects on Homicides and Violent Deaths“, *Revista de Economía del Rosario*, 17(2014), 119-156.

M.Shifter, V. Jawahar, „State Building in Colombia: Getting Priorities Straight“, *Journal of International Affairs*, 58 (2004), 143-154.

² D.M. Rojas, „Much more than a War on Drugs: Elementos para un Balance del Plan Colombia“, *Análisis Político*, 77(2013), 113-132.

D.M. Rojas, „Plan Colombia II: Más de lo mismo?“, *Colombia Internacional*, 65(2007), 14-37.

D.M. Rojas, „El taller del imperio global: Análisis de la intervención de Estados Unidos en Colombia (1998-2008)“, *Análisis Político*, 65(2009), 111-126.

³ T. Franz, „Plan Colombia: illegal drugs, economic development and counterinsurgency – a political economy analysis of Colombia’s failed war“, *Development Policy Review*, 34(2016), 563-591.

⁴ D. Gutierrez, „The Coming of Los Buendí: Colombia's Peace Process and the Difficulty that Lies Ahead“, *Harvard International Review*, 37(2016), 4-6.

Á. E. Muñoz Cardona, „The Justice and the Colombia Peace Talks“, *Open Journal of Political Science*, 6(2016), 261-273.

E. Nussio, „Peace and Violence in Colombia“, Center for Security Studies (CSS), ETH Zurich, 2016.

D. M. Rojas, „Las Relaciones Colombia-Estados Unidos en el Gobierno Santos: ¿Llego la Hora del Post Conflicto?“, *Análisis Político*, 79(2016), 121-138.

Kromě výše zmíněných publikací, které si kladou za cíl zdokumentovat určité období, samozřejmě již existují i souhrnné publikace, většina, z nichž vznikla v posledních dvou letech⁵.

Dalším hlediskem, na něž se můžeme dívat, je to, jak vnímáme problematiku kolumbijského konfliktu. V této práci se nechci příliš zaměřovat na protidrogovou problematiku, proto i v této sekci analyzující dostupnou literaturu tuto tematiku vynechám. Co mě bude zajímat mnohem víc, je pohled na silné a slabé státy. K tomuto bodu se v souvislosti s Kolumbií vyskytuje několik publikací⁶.

Na závěr této sekce bych rád zmínil několik autorů, kteří se tématu věnují dlouhodobě a bez jejichž přispění by tato problematika byla o mnoho ochuzena. Prvním z nich je Jonathan D. Rosen, který dnes učí na Columbia University v New Yorku. Profesor Rosen se dlouhodobě zabývá Latinskou Amerikou a zejména Kolumbií. Tématu *Plan Colombia* se věnoval ve své dizertační práci z roku 2012⁷ i v dalších publikacích⁸. Další významnou autorkou je Diana Marcela Rojas. Profesorka Rojas dnes působí na Národní univerzitě v Kolumbii. I ona se ve své dizertační práci věnovala kolumbijsko-americkým vztahům. Na toto téma publikovala v posledních deseti letech celou řadu odborných článků⁹.

⁵ J. Ramírez, „Fifteen Years of Plan Colombia (2001-2016) The Recovery of a Weak State and the Submission of Narcoterrorist Groups?“, *Analecta política*, 7(2017), 315-332.

D. Restrepo, F. O. Mora, B. Fonseca, J. D. Rosen, „The United States and Colombia From Security Partners to Global Partners in Peace“, Center for American Progress, 2016.

⁶ M.Shifter, V. Jawahar, „State Building in Colombia: Getting Priorities Straight“, *Journal of International Affairs*, 58 (2004), 143-154.

J. Ramírez, „Fifteen Years of Plan Colombia (2001-2016) The Recovery of a Weak State and the Submission of Narcoterrorist Groups?“, *Analecta política*, 7(2017), 315-332.

⁷ Jonathan D. Rosen, „Plan Colombia And Beyond: Pastrana to Santos (2000 to 2012)“, dizertační práce podaná na univerzitě v Miami, 2012.

⁸ D. Restrepo, F. O. Mora, B. Fonseca, J. D. Rosen, *The United States and Colombia From Security Partners to Global Partners in Peace*, Center for American Progress, 2016.

⁹ D.M. Rojas, „Plan Colombia II: Más de lo mismo?“, *Colombia Internacional*, 65(2007), 14-37.

D.M. Rojas, „El taller del imperio global: Análisis de la intervención de Estados Unidos en Colombia (1998-2008)“, *Análisis Político*, 65(2009), 111-126.

D. M. Rojas, „Las Relaciones Colombia-Estados Unidos en el Gobierno Santos: ¿Llego la Hora del Post Conflicto?“, *Análisis Político*, 79(2016), 121-138.

Poslední publikací, kterou zde musím zmínit, je bakalářská práce Miroslava Tomeše z Fakulty Sociálních věd z roku 2012 s titulem „Plan Colombia – Spolupráce USA s kolumbijskými úřady“¹⁰. Miroslav Tomeš se ve své bakalářské práci zabýval z velké části úspěšnosti americké zahraniční politiky v boji s drogami. Toto je otázka, které bych se chtěl dotknout pouze velmi okrajově. Práce byla navíc napsána před pěti lety, kdy byla situace v Kolumbii přeci jen výrazně jiná než v současnosti. Zatímco dnes bakalářskou práci píše s vědomím, že byl mírový proces s FARC zdárně ukončen a bývalá guerilla se brzy zapojí do voleb v Kolumbii, Miroslav Tomeš v roce 2012 tyto informace mít nemohl. Proto věřím, že nový pohled na podobný problém může být jedině přínosný. Posledním bodem, ve kterém bych se rád odlišil je volba pramenů. V této práci chci totiž vycházet z pramenů psaných jak v anglickém, tak ve španělském jazyce.

Výzkumná otázka

Tato práce si klade za cíl zodpovědět následující otázku.

Přispěl Plan Colombia a americká zahraniční politika obecně k vytvoření silnějšího a stabilnějšího státu?

Metodologie

V sociálních vědách je obecně obtížné pracovat s čísly, příčinami a důsledky. Proto si musím být od začátku vědom, že implikace, které zde uvedu nemusí být vždy jednoznačné. K tomu, abych svou výzkumnou otázku posoudil, chci použít několik sociologických indexů, přičemž mě budou zajímat zejména trendy a inflexní body. Prvním z indexů, které použiji pro vyhodnocení je *Fragile State Index*, který od roku 2005 společně kompilují časopis *Foreign Policy* a organizace *Fund for Peace*. *Fragile State Index* posuzuje stabilitu států na základě kvalitativních a kvantitativních dat, ale i stanovisek expertů. *Fund for Peace* krom toho vytváří i další socioekonomické indexy týkající se legitimacy státu nebo uprchlíků. Některé z nich budou použity v této práci. Dalším důležitým indikátorem, který bych rád v této práci použil jsou průzkumy veřejného mínění *Latinobarómetro*. *Latinobarómetro* se zaměřuje zejména na názory obyvatelstva na demokracii. Vzhledem k tomu, že podpora demokracie ve světě je

¹⁰ M. Tomeš, Plan Colombia – Spolupráce USA s kolumbijskými úřady, bakalářská práce, FSV UK, 2012.

dlouhodobým cílem americké zahraniční politiky, je toto jistě velmi relevantní informace.

Může se ukázat, že indexy se zlepšily, ale přesto nemusí být jasné, jak zlepšení souvisí s americkou zahraniční politikou. Proto mě zajímá nejen proběh indikátorů, ale také sledovat maxima či minima. V ideálním případě půjde vysledovat souvislost s inflexním bodem a začátkem či změnou v americké zahraniční politice.

Struktura

Tato práce má následující strukturu. Po úvodu stručně přiblížím situaci v Kolumbii na přelomu tisíciletí a cestu, jak se do zmíněného stavu dostala. Dále objasním vznik a obsah politiky *Plan Colombia*. Historickou kapitolu poté dokončím vylíčením mírových dohod. Následovat bude analytická část, ve které se zaměřím na zmíněné indikátory, a s jejich pomocí se pokusím vykreslit, jakým způsobem americká zahraniční politika změnila Kolumbii. V závěru pak shrnu nejdůležitější poznatky z této práce.

1. Stručný přehled historických faktů o kolumbijském konfliktu

1.1 Kolumbie na přelomu tisíciletí

Kolumbie je krásnou zemí. Obsahuje mnohá horská zákoutí, ale i dlouhé kilometry písečných pláží. I proto zaujala v roce 2017 první místo na seznamu doporučených turistických cílů známého průvodce Lonely Planet. Kolumbie kolem roku 2000 ale ráj na zemi rozhodně nepředstavovala. Jednalo se o zemi trpící nezměrným násilím a obchodem s drogami. Přelom tisíciletí byl pro Kolumbii druhým desetiletím doutnajících občanských válek, během které vláda ztrácela stále více kontrolu nad svým rozsáhlým a členitým územím.

Statistiky kriminality jsou neúprosné. V Kolumbii docházelo průměrně k 25 000 vraždám za rok. Na tři tisíce lidí se staly obětí únosů. První číslo představovalo jedno z nejvyšších na světě, druhé pak dokonce neslavný rekord. O úpadku zákonnosti svědčí i to, že pouhá 3 % vražd byla zdárně vyšetřena a téměř dva miliony obyvatel byly vyhnány ze svých domovů. Ač to zní neuvěřitelně, dokonce ani násilí během

balkánských válek v devadesátých letech nesnese srovnání se situací v Kolumbii¹¹ na přelomu tisíciletí.

Občanské války obvykle obsahují dva zřejmé protivníky a jsou tak poměrně přehledné. Situace v Kolumbii byla ale mnohem komplikovanější. Nelze mluvit o jediném konfliktu. V Kolumbii se jednalo o boj s guerillami, polovojenskými organizacemi i kriminálními gangy. Vláda dokonce ztratila kontrolu nad mnoha lidovými předměstími velkých měst jako jsou Bogota, Medellín nebo Cali.

Přestože se Kolumbie na přelomu tisíciletí stala jevištěm bezpříkladného násilí, pro mnoho Kolumbijců se nejednalo o nic zvláštního. Naopak, lidé si zvykli násilí považovat za běžnou součást svých životů. Násilí považovali za něco, co k zemi patří odnepaměti. Poslední fakt je zároveň velmi zvláštní. Nebyla totiž Kolumbie jednou z mála jihoamerických zemí, která se nestala častou obětí mnoha vojenských pučů¹²? Nebyla snad Kolumbie jednou z těch latinskoamerických zemí, ve kterých byla demokracie nejhluběji zakořeněna? Byla. A přesto nebo i právě proto (politický boj mezi tradičními stranami, liberály a konzervativci byl dlouhodobě silně vyhrocený) byla Kolumbie opakovaně dějištěm ozbrojených střetů. Prapůvodním problémem Kolumbie je pravděpodobně její různorodost. Země, která sahá ke dvěma oceánům, je rozdělena pásmem vysokých hor a obsahuje značnou plochu území porostlého tropickým pralesem se může stát turistickým rájem. Stejnou zemi je ale obtížné centrálně spravovat. Přičteme-li ke členité geografii ještě obrovskou nerovnost mezi lidmi a od sedmdesátých let rostoucí význam obchodu s drogami, je jasné, že Kolumbie měla mnoho předpokladů pro to stát se dějištěm násilí. Centrální kolumbijská vláda nebyla nikdy zvlášť silná. Armáda byla špatně vybavená a suplovala spíše roli policie.

Obrovská nerovnost je také odpovědná za politickou osu občanské války. V sedmdesátých a osmdesátých letech se politický boj a boj s narkoterorismem příliš neprolínaly. S přibývajícím lety se však hranice čím dál víc stírá. Koncem devadesátých let proto nebylo snadné konstatovat, zda jsou FARC či ELN spíše politickými guerillami nebo narkoteroristickými organizacemi.

¹¹ D. Pécaut, „La tragedia colombiana: guerra, violencia, tráfico de droga“, *Revista Sociedad y Economía*, 1(2001), 133-148.

J. Ramírez, „Fifteen Years of Plan Colombia (2001-2016) The Recovery of a Weak State and the Submission of Narcoterrorist Groups?“, *Analecta política*, 7(2017), 315-332.

¹² Srovnejme například s Argentinou, Brazílií nebo mnohými středoamerickými státy.

Co bylo naopak naprosto zřejmé byla skutečnost, že kolumbijská vláda stále více ztrácela půdu pod nohama. O vážnosti situace vypovídá i fakt, že kolumbijský prezident Ernesto Samper¹³ byl obviňován z příliš vřelých styků s nechvalně proslulým kartelem z Cali.

Hrozil v Kolumbii naprostý rozpad státu? Nikdy asi nebude možné odpovědět s jistotou. Přesto již to, že mnoho lidí tento názor zastávalo, svědčí o vážnosti situace. Pokud by došlo k dalšímu omezení vládní kontroly nad významnou latinskoamerickou zemí jako je Kolumbie, hrozilo by, že se nestabilita přelije i do sousedních zemí, do Ekvádoru, Peru či Panamy¹⁴. Proto byl konec devadesátých let tak významným momentem. Momentem, kdy se mohlo stát cokoli.

Obava z nepředvídatelného vývoje v celém regionu i ze zvýšení dodávek kokainu do Spojených států proto byla jedním z hlavních motivů zvyšujícího se zájmu o Kolumbii ze strany Spojených států, který vyústil v politiku zvanou *Plan Colombia*. Předtím, než vysvětlím, jaké cíle si *Plan Colombia* kladl, však krátce představím hlavní aktéry kolumbijského konfliktu a pokusím se vysvětlit, jak se Kolumbie dostala na práh kolapsu.

1.2 Hlavní aktéři konfliktu

Současná kolumbijská politika je stále do jisté míry podmíněna událostmi, které nastaly v letech 1948-1958 během období zvaného *La Violencia*, v překladu „násilí“. *La Violencia* byla obdobím občanské války mezi liberály a konzervativci vedené velmi krutými prostředky. Dodnes je toto období výjimečné pro svou „vynalézavost“ na poli mučení a teroru. Podle odhadů během občanské války v padesátých letech zahynulo asi 180 000 lidí, přičemž další dva miliony obyvatel byly donuceny opustit své domovy.

Kromě liberálů a konzervativců měla v Kolumbii čtyřicátých a padesátých let zejména na venkově silnou pozici komunistická strana. Komunisté se však postupně dostávali do čím dál větší izolace. Jedním z předpokladů dobrých vztahů mezi Kolumbií a Spojenými státy byl totiž na počátku studené války jasný protikomunistický postoj.

¹³ R. Snyder, A. Durán-Martínez, „Drugs, Violence, and State-Sponsored Protection Rackets in Mexico and Colombia“, *Colombia Internacional*, 70(2009), 61-91.

¹⁴ G. Marcella, D. Schulz, „Las Tres Guerras de Colombia. Estrategia de Estados Unidos en la Encrucijada“, *Análisis Político*, (1998), 38-59.
V. J. Pérez, „Plan Colombia’s Onset: Effects on Homicides and Violent Deaths“. *Revista de Economía del Rosario*, 17(2014), 119-156.

Problém byl v tom, že právě komunisté zastupovali značnou část venkovanů, kteří přišli o podstatnou část svých majetků během občanské války. Kolumbie je také od svého založení velmi nerovnou společností, kde latifundie hrály tradičně významnou roli. I tento faktor proto nahrával přitažlivosti komunismu. V důsledku zmíněných událostí proto v odlehlých venkovských oblastech začaly vznikat komunistické guerilly¹⁵.

Na začátku šedesátých let byly některé odlehlé regiony pod silným vlivem komunismu. Centrální vláda zareagovala ozbrojenou akcí proti regionu Marquetalia v roce 1964. Vojenská operace byla podporovaná Spojenými státy. Dnes je jasné, že právě Operace Marquetalia v dlouhodobém horizontu vedla k mobilizaci venkovanů do komunistických guerill, které krátce poté přijaly program zemědělské reformy zaměřený proti latifundiím. O dva roky později oficiálně vznikají Revoluční ozbrojené síly Kolumbie (FARC)¹⁶.

Guerilla FARC se od šedesátých let postupně rozšiřovala do dalších oblastí. Je ale nutno poznamenat, že její vliv byl dlouhou dobu velmi omezený a soustředil se zejména na odlehlé zemědělské oblasti. Na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let tak měly FARC pouze asi tisíc členů. V osmdesátých letech se však situace velmi výrazně proměnila s tím, jak do Kolumbie pronikalo ve stále větší míře pěstování koky a obchod s drogami. Ve stejném době tak pravděpodobně FARC začaly získávat pravidelný finanční příjem ze zdanění operací souvisejících s výrobou, prodejem a distribucí drog. Právě na přelom osmdesátých a devadesátých let asi můžeme situovat postupnou přeměnu z politické organizace na organizaci narkoteroristickou. V devadesátých letech se pak z FARC stala organizace zodpovědná za většinu únosů v zemi, přičemž 90 % příjmů FARC podle odhadů pochází z drog a únosů.

Kromě dopadů období *La Violencia* byla druhou významnou událostí, jež ovlivnila následné dění v Kolumbii, kubánská revoluce v roce 1959. Jak vysvětluje

¹⁵ R. A. Karl, „Century of the exile: Colombia’s displacement and land restitution in historical perspective, 1940s–1960s“, *Canadian Journal of Latin American and Caribbean Studies / Revue canadienne des études latino-américaines et caraiibes*, 42(2017), 298-319.

L. F. Trejos Rosero, F. Luis, „Colombia y los Estados Unidos en los inicios de la Guerra Fría (1950-1966) "Raíces históricas del conflicto armado colombiano"“, *Memorias. Revista Digital de Historia y Arqueología desde el Caribe*, 15(2011), 47-74.

¹⁶ M.A. Vélez, „FARC-ELN: evolución y expansión territorial“, *Desarrollo y Sociedad*, 47(2001), 151-225.

L. F. Trejos Rosero, F. Luis, „Colombia y los Estados Unidos en los inicios de la Guerra Fría (1950-1966) "Raíces históricas del conflicto armado colombiano"“, *Memorias. Revista Digital de Historia y Arqueología desde el Caribe*, 15(2011), 47-74.

Robert A. Karl¹⁷, kubánská revoluce byla zpočátku viděna z Kolumbie s velkými nadějemi. Pro většinu Kolumbijců v roce 1959 nepředstavovala kubánská revoluce postup světového komunismu, ale naopak úspěšný lidový boj proti diktatuře. Na Castrovu Kubu přesto existovalo několik pohledů. Konzervativci vnímali dění na Kubě od začátku negativně. Naopak větší část liberální strany revoluci vítala. Situace se začíná měnit v roce 1960, kdy Kubánci zabavili rafinérie mezinárodních ropných společností, které na příkaz z Washingtonu odmítly zpracovat sovětskou ropu. Pro mnoho lidí z Latinské Ameriky představovalo Fidelovo chování zradu, vnímali ho jako upřednostnění sovětské ropy před ropou venezuelskou a tím pádem jako útok na vnitroamerickou jednotu. Vlivem těchto i dalších (tvrdý postoj proti exponentům Batistova režimu) událostí, proto s postupem času začala být kubánská revoluce vnímána převážně negativně. Současně navíc došlo k růstu násilí ve venkovských oblastech Kolumbie. V důsledku obou událostí v Kolumbii vznikl narativ obviňující mezinárodní komunismus ze zhoršující se bezpečnostní situace. Komunisté v Kolumbii se tím pádem dostávali do čím dál větších obtíží.

Ve stejném období nabízela kubánská vláda stipendia pro studium na univerzitě pro studenty z mnoha latinskoamerických zemí. Kolumbijcům bylo uděleno asi 1000 stipendií. Někteří z těch, co se vrátili, s sebou přivezli také snahu změnit společnost po kubánském vzoru. Tak vznikla v roce 1965 Národní osvobozenecá armáda (ELN). Přestože taktiky ELN a FARC se ze začátku lišily (ELN byla více orientovaná na města a od začátku propagovala ozbrojený boj po kubánském vzoru), postupem času prodělaly obě guerilly podobný vývoj¹⁸.

Zejména po kolapsu Sovětského svazu musela i ELN hledat nové zdroje financování. Těmito zdroji se staly únosy, přepady, vydírání a v posledních letech také obchod s drogami. Podle nedávných odhadů má ELN ve svých řadách asi 4000 bojovníků¹⁹.

¹⁷ R. A. Karl, „Reading the Cuban revolution from Bogotá, 1957–62“, *Cold War History*, 16(2016), 337-358.

¹⁸ M.A. Vélez, „FARC-ELN: evolución y expansión territorial“, *Desarrollo y Sociedad*, 47(2001), 151-225.

¹⁹ J. Ramírez, „Fifteen Years of Plan Colombia (2001-2016) The Recovery of a Weak State and the Submission of Narcoterrorist Groups?“, *Analecta política*, 7(2017), 315-332.

ELN je dnes považována za radikálnější organizaci. Na rozdíl od FARC se mírový proces s ELN stále nedaří nastartovat.

Tím, jak se postupně na venkově prosazovaly levicové guerilly usilující o majetkovou přeměnu společnosti, vznikla také reakce na toto dění. Latifundisté reagovali zaměstnáváním vlastních ozbrojených skupin. Tyto skupiny známé pod španělským akronymem BACRIM²⁰ se postupně radikalizovaly a vznikaly z nich kriminální gangy, nad nimiž nikdo nemá kontrolu. Kolumbijská armáda a potažmo i americká zahraniční politika jsou někdy obviňovány z toho, že tyto skupiny nepřímo vytvořily. Skupiny BACRIM jsou zodpovědné za množství masakrů a hrají také důležitou roli v obchodu s drogami. V posledních letech byly obviňovány z výrazně většího násilí než FARC nebo ELN²¹.

1.3 Plan Colombia – americká reakce na zhoršující se bezpečnostní situaci

Jak jsem již zmínil, kolumbijsko-americké bilaterální vztahy se výrazně zhoršily během prezidentského období Ernesta Sampera. Situace se ale prudce změnila v roce 1998, kdy byl novým kolumbijským prezidentem zvolen Andrés Pastrana a kdy dospěla většina kolumbijských elit k názoru, že kolumbijská společnost a vláda není schopná dosáhnout sama o sobě míru v zemi. Přestože se lišily názory na nejlepší řešení konfliktu, převládalo přesvědčení, že bez mezinárodní (rozumějme zejména americké) pomoci ke zlepšení situace nedojde. Jak na kolumbijské, tak na americké straně, tedy převládala chuť ke spolupráci.²²

Nový prezident cestoval krátce po svém zvolení na oficiální návštěvu do Washingtonu, kde ho uvítal prezident Bill Clinton. Centrálním bodem domácí politiky nového kolumbijského prezidenta byl mírový proces s guerillou FARC. Andrés Pastrana zároveň cítil, že jeho vláda nemá dostatečnou sílu, aby byla schopna špatnou bezpečnostní situaci v Kolumbii zlepšit samotná, bez zahraniční pomoci.

Ze setkání mezi oběma prezidenty proto vyšla výzva, aby kolumbijský prezident přišel s návrhem zahraniční pomoci, který by mohl předložit Clintonovi. Pastrana

²⁰ Zde jsem použil mírného zjednodušení. Latifundisté zpočátku využívali polovojenské organizace. Akronym BACRIM slouží k popisu těchto organizací až po odzbrojení během Uribeho vlády. V jádru se však jedná stále o tytéž organizace.

²¹ D. Schwam-Baird, „Frankenstein in Colombia: America’s Policy Missteps and the Paramilitaries“, *Journal of Third World Studies*, 32(2015), 123-151.

²² D.M. Rojas, „El taller del imperio global: Análisis de la intervención de Estados Unidos en Colombia (1998-2008)“, *Análisis Político*, 65(2009), 111-126.

chápal kolumbijskou situaci zejména jako problém nedostatečného ekonomického rozvoje. Jeho strategie pro Kolumbii proto spočívala v pokusu o uzavření míru s guerillami a následně v programech na podporu ekonomického rozvoje v odlehlých regionech. Obchod s drogami byl dle kolumbijského prezidenta spíše zástupným problémem, který by se s rostoucím ekonomickým rozvojem vyřešil z větší míry sám²³.

Americký pohled na kolumbijskou situaci byl přesně opačný. Pro Spojené státy byla hlavním problémem produkce a distribuce drog. Situaci neusnadňoval ani fakt, že prezident Clinton byl kritizovaný za to, že připustil své zkušenosti s marihuanou. Americké křesťanské kruhy demokratického prezidenta považovaly za slabého v boji proti drogám. Pro Clintona proto byla Kolumbie příležitostí k tomu, aby si napravil reputaci.

Kolumbijský prezident přišel v roce 1999 se svou verzí *Planu Colombia*, již chápal jako ekonomickou pomoc podobnou Marshallovu plánu. Ve Washingtonu se ale velmi záhy ukázalo, že kolumbijská vize nebyla realistická. Američanům vadilo několik bodů. Tím nejdůležitějším bylo nedostatečné zaměření na boj proti drogám. Neméně důležitým bodem ale byla důkladná snaha odlišovat boj proti drogám od boje proti guerillám. Zástupci americké administrativy i Kongresu si dávali velký pozor, aby nedošlo ke vměšování do vnitrostátních kolumbijských záležitostí a zamezilo se tak nějaké formě nového Vietnamu. Výsledek, schválený v červnu 2000 měl následující priority:

- ekonomickou strategii
- mezinárodní strategii
- mírovou strategii
- strategii lidského rozvoje
- fiskální a finanční strategii
- vojenskou strategii
- strategii týkající se soudnictví a lidských práv
- strategii boje proti drogám
- strategii sociálního začlenění
- strategii alternativního rozvoje

²³ J.P. Guevara Latorre, „El Plan Colombia o el desarrollo como seguridad“, *Revista colombiana de sociología*, 38(2015), 63-82.

Realita rozpočtu ale byla jednoznačnější. 80 % prostředků bylo určeno zejména na posílení armády v boji proti drogám.

Verze americké pomoci, která byla přijata, se proto velmi výrazně lišila od toho, co chtěl původně prosadit kolumbijský prezident Andrés Pastrana. Jak vysvětluje Jonathan D. Rosen ve své dizertační práci²⁴, formulace *Planu Colombia* dopadla přesně dle realistického vidění světa. Mocnější aktér dokázal definovat vzájemnou spolupráci podle svých potřeb. Situace se ale měla velmi brzy otočit. Když selhal mírový plán prezidenta Pastrany, bezpečnostní situace v zemi se dále zhoršovala.

Důležitější ale byly v tomto případě mezinárodní události. Po 11. září 2001 se stala hlavní globální událostí válka proti terorismu. Válka proti terorismu měla velmi silně ovlivnit i americko-kolumbijské vztahy. V roce 2000 bylo nemyslitelné, aby se Spojené státy vměšovaly do vnitřních svárů této jihoamerické země. Vzpomínky na Vietnam byly stále příliš čerstvé. O dva roky později ale došlo k volbě nového kolumbijského prezidenta Álvaro Uribeho. Uribe velmi rychle pochopil význam i možnosti americké války proti teroru. Kolumbijský prezident hlavně postřehl, jaký význam hraje symbolika. Pokud je FARC jednou stranou občanské války, Američané Kolumbii pomoci nemohou. Co kdyby se ale z FARC stali teroristé? Kolumbijská strana tedy změnila slovník. Boj s guerillou se měl stát rozšířením globálního boje s terorismem. Kolumbijské administrativě pomohlo i to, že ve vládě nového amerického prezidenta George W. Bushe vidělo situaci mnoho lidí obdobně. Například Francis Taylor (poradce pro boj proti terorismu na ministerstvu zahraničí) prohlásil již v roce 2001, že FARC je nejnebezpečnější teroristickou organizací na jihoamerickém kontinentu²⁵. Rétorika kolumbijské strany spolu s názory neokonzervativců v americké administrativě tak v roce 2002 poprvé umožnily přestat oddělovat boj proti guerille od boje proti drogám.

Další z priorit prezidenta Bushe bylo šíření demokracie. Tyto iniciativy jsou dnes častým terčem kritiky. Mnozí považují ideu šíření a budování demokracie za naivní. Kolumbie představovala odlišný případ. Jednalo se o jednu z nejstarších a nestabilnějších demokracií na americkém kontinentu. Pro prezidenta Bushe a jeho

²⁴ Jonathan D. Rosen, *Plan Colombia And Beyond: Pastrana to Santos (2000 to 2012)*, dizertační práce podaná na univerzitě v Miami, 2012.

²⁵ A.B. Tickner, „Colombia and the United States: From counternarcotics to counterterrorism“, *Current History*, 102(2003), 77-85.

ideologii byla proto velmi nepříjemná představa, že bude jedna z nejstarších demokratických zemí ovládaná narkoteroristy²⁶. Období po 11. září proto znamená strategickou změnu. Prioritou pomalu přestává být boj proti drogám. Do popředí se dostává boj proti FARC.

Plan Colombia se měl *de facto* stát politikou budování státu. Státní program Álvaro Uribeho se nazývá Politika demokratické bezpečnosti. V zásadě šlo o posílení zastoupení státu v oblastech, kde měl stát pouze slabou kontrolu, a o posílení státu obecně²⁷.

Výsledky Politiky demokratické bezpečnosti a *Planu Colombia* se projeví zejména na zkvalitnění práce kolumbijské policie a armády. Kromě zkvalitnění práce ale došlo i k významnému nárůstu počtu vojáků. Zatímco v roce 2000 zaměstnávala kolumbijská armáda 279 000 vojáků, v roce 2007 to už bylo 415 000 vojáků. V roce 2003 pak byla vyhlášena operace *Plan Patriota* (vojenská kampaň s cílem obnovit kontrolu nad oblastmi na jihu země), během které byla guerilla FARC zásadně oslabena. Podle odhadů měla guerilla FARC na počátku vlády Álvaro Uribeho asi 20 000 mužů. Vojenská akce podporovaná americkými prostředky dokázala snížit počet bojovníků na přibližně 8 000²⁸.

Kolumbii se také podařilo posílit zastoupení státu ve všech regionech. O tom, že *Plan Colombia* byl výrazně obranně orientovaný, svědčí i skutečnost, že z 2,44 miliardy dolarů přidělené Kolumbii v rámci této politiky bylo 1,97 miliardy určeno na posílení policie a armády²⁹. Dalším pozitivním výsledkem Politiky demokratické bezpečnosti byla dohoda o odzbrojení paravojenské organizace AUC. Úmysl sám o sobě byl

²⁶ Možná by bylo zajímavé zpracovat i komparaci na téma zahraniční intervence a vojenské pomoci za účelem budování demokracie v zemích, kde demokracie má (Kolumbie) nebo nemá (Afghánistán) tradici.

²⁷ M. Shifter, V. Jawahar, „State Building in Colombia: Getting Priorities Straight“, *Journal of International Affairs*, 58 (2004), 143-154.

E. Posada Carbó, „Colombia Hews to the Path of Change“, *Journal of Democracy*, 17(2006), 80-94.

²⁸ D. Gutierrez, „The Coming of Los Buendí: Colombia's Peace Process and the Difficulty that Lies Ahead“, *Harvard International Review*, 37(2016), 4-6.

Á. E. Muñoz Cardona, „The Justice and the Colombia Peace Talks“, *Open Journal of Political Science*, 6(2016), 261-273.

²⁹ Jonathan D. Rosen, *Plan Colombia And Beyond: Pastrana to Santos (2000 to 2012)*, dizertační práce podaná na univerzitě v Miami, 2012.

D.M. Rojas, „Much more than a War on Drugs: Elementos para un Balance del Plan Colombia“, *Análisis Político*, 77(2013), 113-132.

D.M. Rojas, „Plan Colombia II: Más de lo mismo?“, *Colombia Internacional*, 65(2007), 14-37.
A.B. Tickner, „Colombia and the United States: From counternarcotics to counterterrorism“, *Current History*, 102(2003), 77-85.

nepochybně správný. Došlo například i k vydání vůdců těchto skupin do Spojených států. Problém je ale v tom, že mnoho bývalých členů těchto organizací se přeorientovalo na trestnou činnost a vytvořilo takzvané *bandas criminales* (BACRIM, zločinecké skupiny). Proto sice dosáhla Uribeho administrativa snížení počtu násilných trestných činů, ale právě odzbrojení AUC vyvolává dodnes otazníky a představuje trvající bezpečnostní riziko. S tím souvisí i kritizované výsledky této administrativy na poli lidských práv. Armáda byla obviňována jak ze spolupráce s paravojenskými organizacemi, tak z hrubých porušení lidských práv (tzv. skandál *false positives*)³⁰

1.4 Prezident Santos a mírový proces s FARC

Ke konci druhého období vládnutí prezidenta Uribeho existovala snaha prosadit změny zákona umožňující prezidentovi třetí volební období. Prezidentovi příznivci dokonce iniciovali referendum. Poslední slovo však měl kolumbijský ústavní soud, který referendum zablokoval. Následovaly nové volby, které s přehledem vyhrál Juan Manuel Santos Calderón³¹.

Bývalý ministr obrany v Uribeho vládě, Juan Manuel Santos, kandidoval na platformě slibující pokračování Uribeho politiky. Brzy se však ukázalo, že nový prezident představuje podstatnou změnu. Šlo jednak o změnu osobnosti prezidenta, jednak o změnu politiky. Zatímco Álvaro Uribe byl charismatický lídr, který prosazoval vládu tvrdé ruky, Santos je původem ekonom, který prožil značnou část života v zahraničí a jemuž charisma spíše chybí. Pokračování, ale zároveň odklon od Uribeho politiky lze vytušit už z názvu Santosova vládního programu. Zatímco Uribeho politika se jmenuje *Política de Seguridad Democrática*, Santosův vládní program nese název *Política de Prosperidad Democrática* (Politika demokratické prosperity). Santos považoval svojí Demokratickou prosperitu za logický následující krok v procesu obnovy země. Nová politika byla založená na třech pilířích³²:

- Zahájení mírového procesu s guerillami (FARC, ELN)
- Pokus o řešení problému obrovského množství nuceně přesídlených osob

³⁰ E. Posada-Carbó, „Colombia After Uribe“, *Journal of Democracy*, 22(2011), 137-151.

³¹ E. Posada-Carbó, „Colombia After Uribe“, *Journal of Democracy*, 22(2011), 137-151.

³² D. M. Rojas, „Las Relaciones Colombia-Estados Unidos en el Gobierno Santos: ¿Llego la Hora del Post Conflicto?“, *Análisis Político*, 79(2016), 121-138.

- Financování strategie udržení a bezpečnosti pomocí nové celkové strategie pro bezpečnost a obranu prosperity

Santosovu analýzu situace, ve které se Kolumbie nacházela v roce 2010, se pokusím vysvětlit několika větami. Nový prezident věřil, že se díky rozsáhlým vojenským akcím předchozí administrativy podařilo významně zlepšit bezpečnost země a zároveň i obnovit podnikatelské prostředí a důvěru investorů. Hlavním úkolem tedy měla být jednak konsolidace situace a jednak její další prohloubení. Santos dospěl k závěru, že vyřešení konfliktu striktně vojenskými prostředky není možné, a proto zařadil do své strategie další body.

Stejně jako měl Uribe partnera v americkém prezidentovi G.W. Bushovi, našel si Santos partnera v novém americkém prezidentovi Baracku Obamovi. Přestože Obama nadále trval na pokračování protidrogových operací, souhlasil nový americký prezident s částečnou reorientací *Planu Colombia*. Zatímco v předchozím volebním období byl tento americký program zaměřený téměř výlučně na vojenskou pomoc, nyní se chtěli Santos a Obama posunout k opravdovějšímu partnerskému vztahu. Obama tak od počátku podporoval mírová vyjednávání s FARC (viz dále) a měl také zájem na obchodní spolupráci. Důležitá je také rostoucí podpora *Planu Colombia* v americkém Kongresu. Proto se například v roce 2011 konečně podařilo ratifikovat dohodu o volném obchodu mezi Kolumbií a Spojenými státy, jejíž ratifikaci Kongres odmítl o několik let dříve, protože Uribeho administrativě vyčítal neuspokojivé výsledky na poli lidských práv.³³

Nejvíce kontroverzní politikou nového kolumbijského prezidenta byl a je nepochybně mírový proces s FARC. Kolumbijská veřejnost měla v živé paměti neúspěšný mírový proces z přelomu tisíciletí, který guerilla využila k přeskupení a který pouze vedl k jejímu posílení. Prezident Santos ale zvolil jinou strategii než prezident Pastrana. Jejím základem byly tajné rozhovory. Zatímco Pastrana učinil z mírového procesu hlavní bod své volební kampaně, Santos ve volební kampani o mírových jednáních mlčel. Po svém zvolení pak nejprve vedl tajná vyjednávání s lídry guerilly. Santos také odmítl dohodu o příměří s guerillou. Během celého trvání mírového procesu

³³ D. M. Rojas, „Las Relaciones Colombia-Estados Unidos en el Gobierno Santos: ¿Llego la Hora del Post Conflicto?“, *Análisis Político*, 79(2016), 121-138.

se sice opakovaně vyskytovala jednostranná příměří a intenzita konfliktu se významně snížila, ale k formální dohodě o klidu zbraní nedošlo³⁴.

Program mírového procesu prezidenta Santose obsahoval šest klíčových bodů³⁵:

- politika rozvoje venkova
- politická participace členů guerilly
- ukončení konfliktu
- spravedlnost pro oběti konfliktu
- drogová politika
- implementace smlouvy

Santos původně tvrdil, že mírový proces bude trvat několik měsíců, ne let. Dalším důležitým bodem byl slib, že o ratifikaci výsledné smlouvy rozhodnou Kolumbijci v referendu. Oficiální vyjednávání v Havaně začala v roce 2012. Přestože se od začátku během havanského mírového procesu vyskytovalo mnoho problémů, proces utěšeně postupoval. Obě strany ale byly pod značným tlakem. Na prezidenta Santose podnikali neustálé útoky příznivci bývalého prezidenta Uribeho, kteří mírový dialog odmítali. FARC se zase musela vzdát velké části smyslu své existence. Jak ale uvádí Oliver Kaplan ve svém komentáři v časopise *Foreign Policy*, guerilla byla od začátku ochotná k ústupkům³⁶. FARC se tak vzdala snahy vybudovat socialistický stát, uznala svou část odpovědnosti za oběti konfliktu, zastavila únosy a přestala rekrutovat dětské vojáky. Taktéž kapitoly o rozvoji venkova, politické účasti a obchodu s drogami byly uzavřeny poměrně rychle. Jednání postupovala i proto, že diskutována byla i témata specifická pro ženy a také byl přijat zákon o obětech konfliktu umožňující návrat uprchlíků na zabavená území³⁷.

³⁴ E. Nussio, *Peace and Violence in Colombia*, Center for Security Studies (CSS), ETH Zurich, 2016.

³⁵ D. Gutierrez, „The Coming of Los Buendí: Colombia's Peace Process and the Difficulty that Lies Ahead“, *Harvard International Review*, 37(2016), 4-6.
 Á. E. Muñoz Cardona, „The Justice and the Colombia Peace Talks“, *Open Journal of Political Science*, 6(2016), 261-273.

³⁶ O. Kaplan, „Peace is Coming to Colombia“, *Foreign Policy*, 14. května 2015, <http://foreignpolicy.com/2015/05/14/peace-is-coming-to-colombia-farc-negotiations-peace-talks/> (staženo 1.3. 2018).

³⁷ E. Nussio, *Peace and Violence in Colombia*, Center for Security Studies (CSS), ETH Zurich, 2016.
 O. Kaplan, M. Albertus, „Colombia's Rebels and Land Reform“, *New York Times*, 9. října 2012, <http://www.nytimes.com/2012/10/10/opinion/colombias-rebels-and-land-reform.html> (staženo 1.3. 2018).
 „Colombia: Victims Law a Historic Opportunity“, *Human Rights Watch*, 10. června 2011, <https://www.hrw.org/news/2011/06/10/colombia-victims-law-historic-opportunity> (staženo 1.3. 2018).

Ke zdárnému postupu jednání jistě přispěla i podpora obou stran v americkém Kongresu. O této podpoře svědčí několik dopisů členů Kongresu adresované ministru zahraničí Johnu Kerryemu z let 2013³⁸ 2015³⁹ a 2016⁴⁰. Dopis 62 členů Kongresu z roku 2013 je obzvláště zajímavý. Zatímco dříve se americká zahraniční politika směrem ke Kolumbii orientovala z velké části na problém drog pronikajících na americké území, dopis se věnuje zejména problémům lidských práv. Členové Kongresu šli dokonce tak daleko, že přiznávají částečnou spoluzodpovědnost za nezákonné popravu prováděné kolumbijskými vojáky, kteří obdrželi americký výcvik. Kongresmeni také volají po reorientaci *Planu Colombia* z politiky na podporu války v program umožňující dlouhodobý mír.

Mírová dohoda byla nakonec podepsána v Havaně v srpnu 2016. Následně byla podrobena referendu ke schválení. V referendu byla ale mírová dohoda těsně odmítnuta (50,21 % proti). Na referendum zareagovali znovu členové amerického Kongresu. Ve svém dopise žádali ministra zahraničí Kerryho, aby nabídl jakoukoli podporu pro upravení mírových dohod tak, aby byly přijatelné pro co největší část kolumbijského obyvatelstva⁴¹. Nová dohoda o mírovém procesu byla nakonec ratifikována kolumbijským parlamentem 1. prosince 2016.

2. Rozbor kvantitativních ukazatelů

Zatímco předchozí kapitola analyzovala zejména historický vývoj v Kolumbii po přelomu tisíciletí, nyní se víc zaměřím na konkrétní ukazatele a čísla podložená fakta.

³⁸ „Dopis členů Kongresu ministru zahraničí Johnu F. Kerryemu“, *Kongres Spojených států amerických*, 2013, http://lawg.org/storage/documents/Colombia_Dear_Colleague_2013.pdf (staženo 1.3. 2018)

³⁹ „Dopis členů Kongresu ministru zahraničí Johnu F. Kerryemu“, *Kongres Spojených států amerických*, 2015, <https://mcgovern.house.gov/sites/mcgovern.house.gov/files/august%202015%20mcgovern%20letter%20on%20colombia%20peace%20process.pdf> (staženo 1.3. 2018)

⁴⁰ „Dopis členů Kongresu ministru zahraničí Johnu F. Kerryemu“, *Kongres Spojených států amerických*, 2016, <https://www.wola.org/wp-content/uploads/2016/11/Colombia-2016-Secy-Kerry-Peace-Process-Post-Plebiscite.pdf> (staženo 1.3. 2018).

⁴¹ Kongres Spojených států amerických, Dopis členů Kongresu ministru zahraničí Johnu F. Kerryemu, 2016, <https://www.wola.org/wp-content/uploads/2016/11/Colombia-2016-Secy-Kerry-Peace-Process-Post-Plebiscite.pdf> (staženo 1.3. 2018).

2.1 Americká zahraniční pomoc

V předchozí části jsem na mnoha místech zmiňoval velký rozsah zahraniční pomoci, kterou Kolumbie čerpala od Spojených států. Podívejme se nyní přímo na data. Veškerá data v této části práce jsem čerpal z volně dostupných údajů uvedených na internetových stránkách Agentury Spojených států pro mezinárodní rozvoj⁴². Všechny obrázky i grafy jsem zpracoval na základě těchto dat.

Začněme tedy výši a rozdělením americké zahraniční pomoci. Poměrně často se mluví o pojmech jako je rozvojová či hospodářská a vojenská či bezpečnostní pomoc. Tyto pojmy však nejsou zcela jednoznačně definované. V této práci používám pojmy bezpečnostní pomoc⁴³ a hospodářská pomoc⁴⁴. Pojmy jsem si rozdělil podle určení příslušného programu.

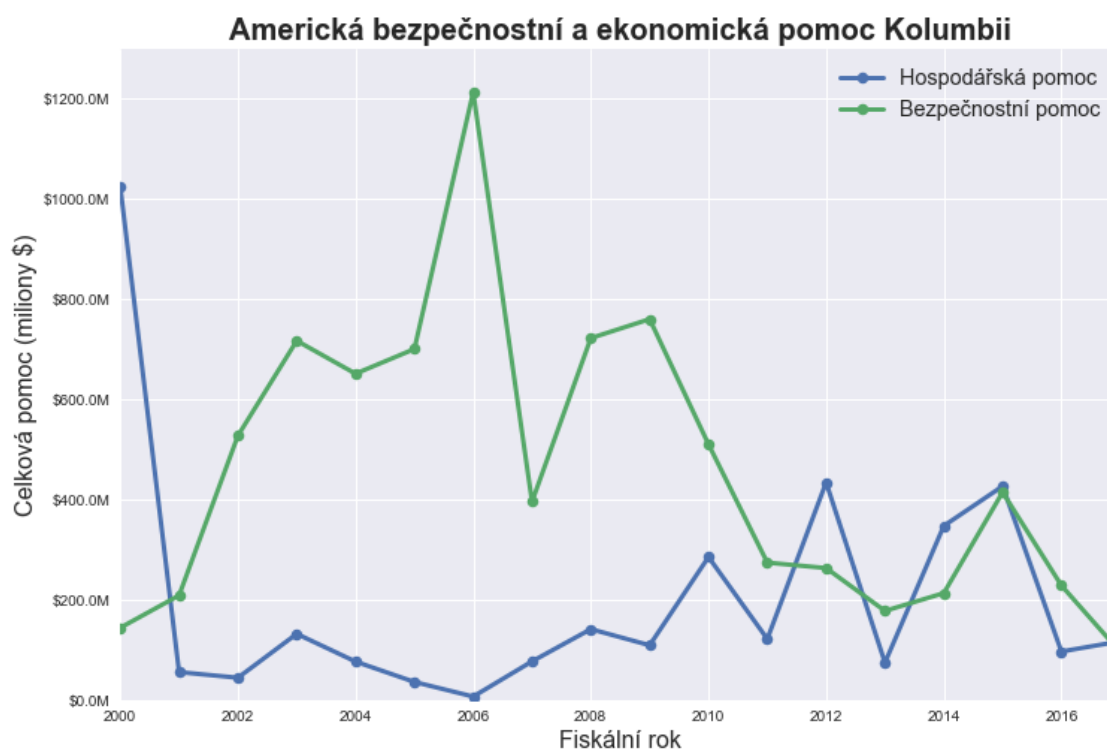
Již z letmého pohledu na obrázek 1 je patrné, že americká zahraniční pomoc v prvních patnácti letech třetího tisíciletí významně oscilovala. Přesto je zde patrných několik trendů. Zatímco objem bezpečnostní pomoci od začátku tisíciletí rostl, aby dosáhl svého vrcholu v roce 2006, kdy činil více než 1,2 miliardy dolarů, objem hospodářské pomoci dlouho stagnoval. Rok 2007 poté přinesl podstatný zlom. Bezpečnostní pomoc se začala výrazně snižovat, naproti tomu hospodářská pomoc pozvolna narůstala. Můžeme spekulovat, proč došlo k této změně právě mezi lety 2006 a 2007. Osobně se domnívám, že změna souvisela s tím, že ve volbách v roce 2006 ztratili republikáni kontrolu nad Kongresem, což mělo vliv právě na financování bezpečnostních programů. Rozpočet pro *Plan Colombia* byl v Kongresu schvalován každoročně. Dlouhodobější trend zvyšování důrazu na hospodářskou pomoc oproti pomoci bezpečnostní také pravděpodobně souvisí s rostoucí únavou americké

⁴² „Foreign Aid Explorer, Data download“, USAID, <https://explorer.usaid.gov/data.html#tab-data-download> (je třeba zadat parametry pro vyhledávání konkrétního programu, staženo 10.4.2018).

⁴³ Jako bezpečnostní pomoc chápu pro potřeby této práce programy spadající pod protidrogovou politiku, operace na podporu stabilizace a reformu bezpečnostního sektoru, ochranu a pomoc, omezování konfliktu, boj proti terorismu, mír a bezpečnost a mezinárodní zločin.

⁴⁴ Jako hospodářskou pomoc zde chápu programy spadající pod: zemědělství, politiky, předpisy a systémy, přírodní zdroje a biodiverzitu, sociální služby, vládu zákona a lidská práva, efektivní vládu, čisté produktivní prostředí, přímé náklady administrativy, obchod a investice, občanskou společnost, politickou soutěž a utváření konsenzu, boj proti živelným pohromám, sociální pomoc, ekonomické příležitosti, jiná ohrožení veřejného zdraví, HIV/AIDS, plánování rodiny a reprodukční zdraví, malárie, pandemie a další hrozby, finanční sektor, makroekonomické základy růstu, politiky na podporu zaměstnanosti a trhu, základní vzdělávání, monitorování a vyhodnocování, obecné zdraví, infrastruktura, výroba, těžba a přírodní zdroje, dodávky vody a hygiena, multisektorová nespécifikovaná podpora, vzdělávání a sociální služby (obecné), hospodářský rozvoj (obecný), kompetitivita soukromého sektoru, životní prostředí, vyšší školství, mezinárodní rozvoj, demokracie, lidská práva a vládnutí (obecné).

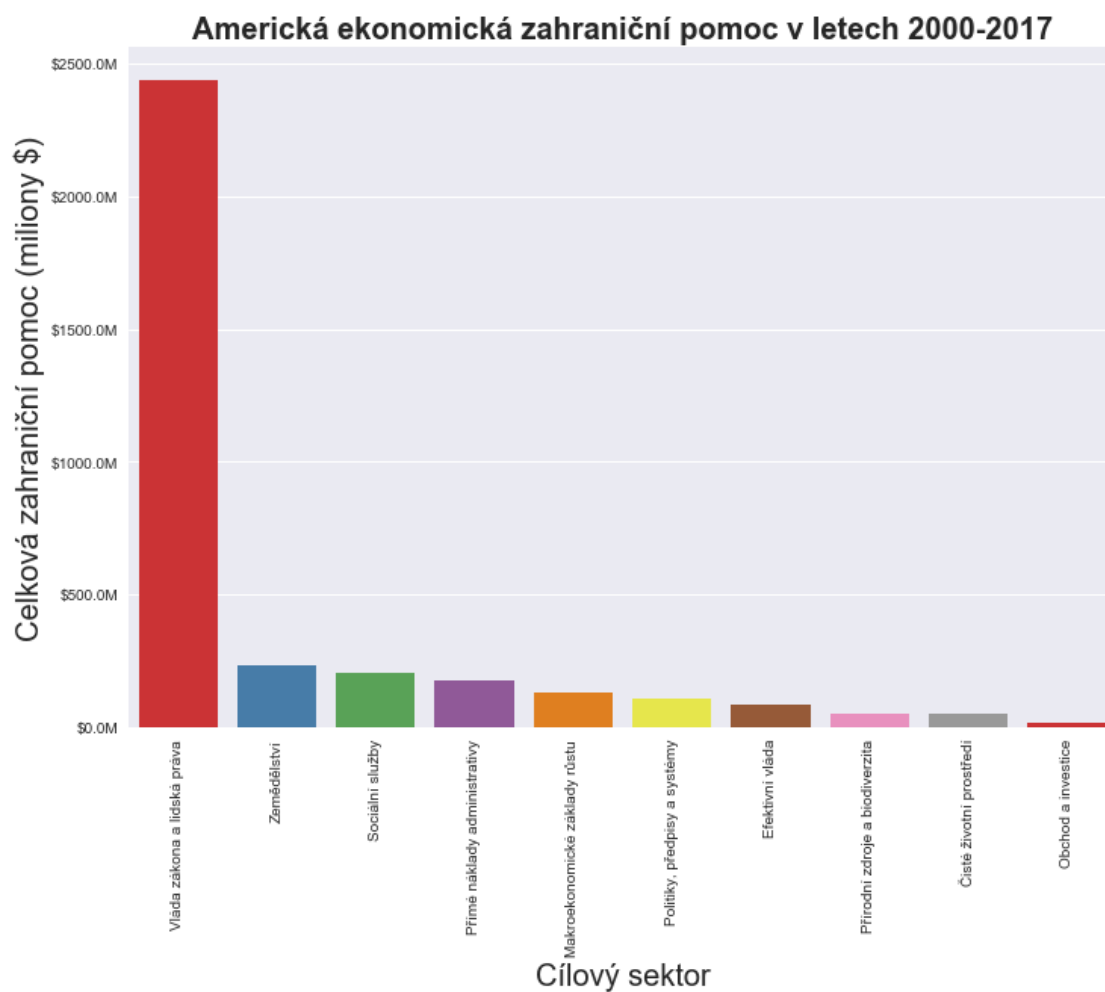
společnosti z vojenských akcí v zahraničí. Americké angažmá v Kolumbii sice bylo vždy výrazně v ústraní americké činnosti v Iráku a Afghánistánu, přesto pravděpodobně utrpělo i toto financování.

Obr. 1: Americká bezpečnostní a ekonomická pomoc Kolumbii 2000-2017. Použita data z: „Foreign Aid Explorer, Data download“, USAID, <https://explorer.usaid.gov/data.html#tab-data-download>.

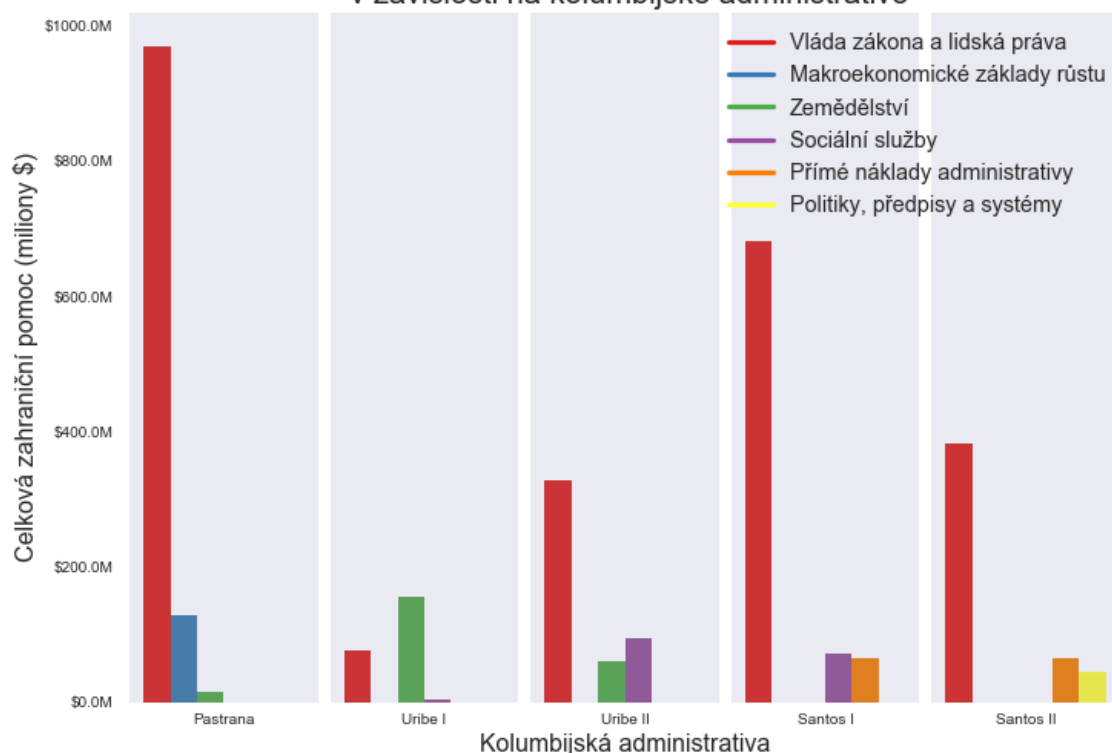
Podívejme se nyní konkrétní oblasti v rámci hospodářské a bezpečnostní pomoci. Jak vidíme na obrázku 2, hospodářské pomoci jednoznačně dominuje americká podpora lidských práv a vlády zákona. Americký Kongres na tuto oblast alokoval v letech 2000-2017 téměř dvě a půl miliardy dolarů. Ostatní oblasti se ani zdaleka neseťkaly s tak významnou podporou. Nejvýznamnější mezi nimi, zemědělství či sociální služby obdržely řádově několik set milionů dolarů. Nejvýznamnější příspěvky hospodářské pomoci můžeme dále analyzovat podle konkrétní kolumbijské administrativy. Obr. 3 ukazuje tři nejdůležitější ekonomické programy během období jednotlivých kolumbijských administrativ. Z obrázku je patrný americký důraz na lidská práva a vládu zákona. Zpočátku byly přiděleny podstatné prostředky také oblasti zemědělství, později spíše nabývají na důležitosti sociální služby a přímé náklady administrativy. Tento fakt je z mého pohledu poměrně překvapivý. Očekával bych, že zemědělství, a hlavně podpora alternativních plodin bude podstatnější. Na druhou stranu

alternativní rozvoj venkova může být částečně zahrnut i mezi prostředky alokovanými na protidrogovou politiku.

Obr. 2: Americká ekonomická zahraniční pomoc v letech 2000-2017 v závislosti na sektoru. . Použita data z: „Foreign Aid Explorer, Data download“, USAID, <https://explorer.usaid.gov/data.html#tab-data-download>.

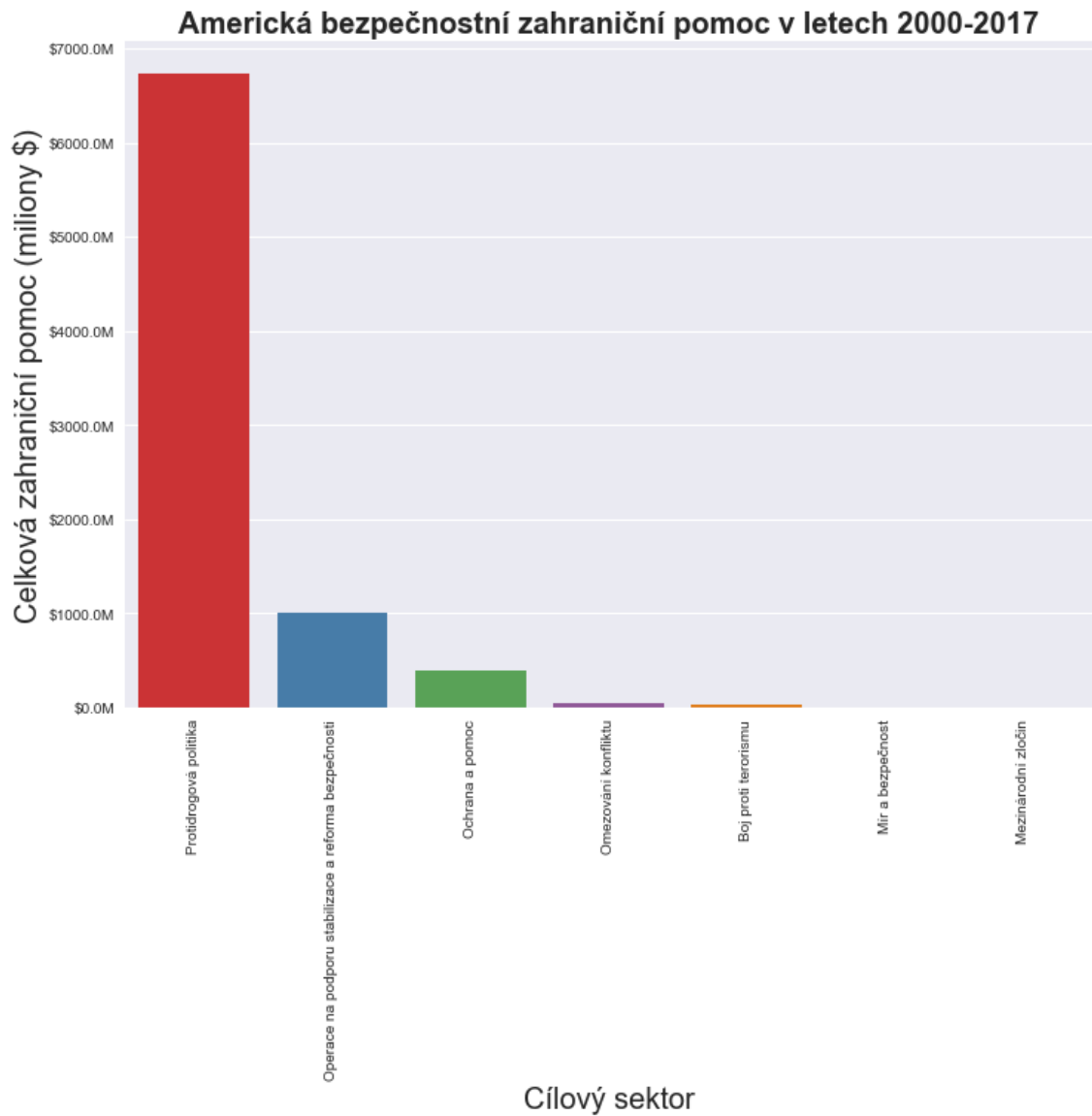
Nejvýznamnější sektory v rámci hospodářské pomoci v závislosti na kolumbijské administrativě

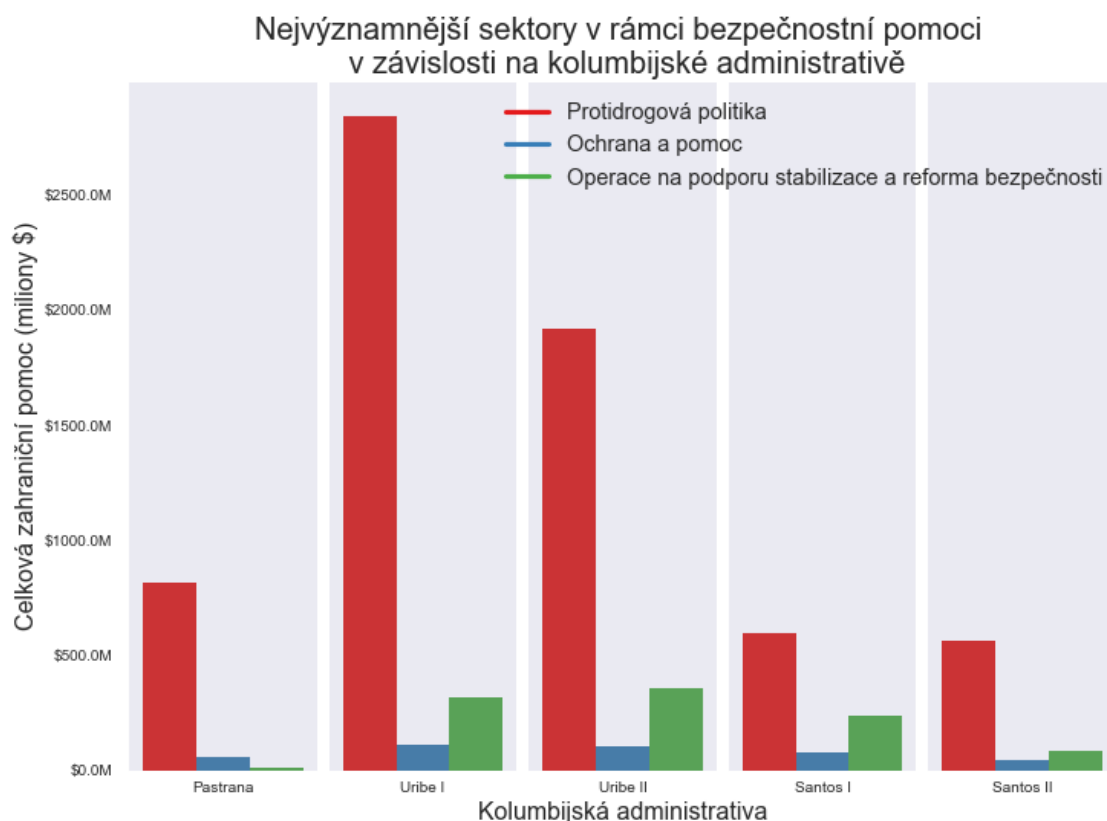
Obr. 3: Tři nejvýznamnější sektory v rámci hospodářské pomoci v závislosti na kolumbijské administrativě. Použita data z: „Foreign Aid Explorer, Data download“, USAID, <https://explorer.usaid.gov/data.html#tab-data-download>.

Dále podobným způsobem rozeberu vývoj bezpečnostní pomoci. Podíváme-li se nejprve na celkové prostředky (viz obr. 4), je zřejmé, že bezpečnostní pomoci naprosto dominuje protidrogová politika. Dalšími dvěma oblastmi, které dostaly podstatné finanční prostředky ze strany Spojených států jsou programy nazvané operace na podporu stabilizace a reforma bezpečnosti a ochrana a pomoc. Rozdělení pomoci se příliš nemění ani se změnami kolumbijské vlády (viz obr. 5). Jediný trend, který je zjevný je ten, že celkový rozsah bezpečnostní pomoci s lety klesal.

Na druhou stranu se naskytuje otázka, do jaké míry byly opravdu prostředky určené k boji proti drogám určeny výlučně pro boj proti drogám. V předchozí kapitole jsem se již zmínil, že za prezidenta Uribeho se podařilo poměrně silně prosadit tezi o narkoguerille. Jinými slovy rozdíl mezi bojem proti drogám a proti guerille do značné míry vymizel. Je proto pravděpodobné, že přinejmenším část z finančních prostředků alokovaných na boj proti drogám byla ve skutečnosti využita na boj proti FARC a ELN.

Obr. 4: Americká bezpečnostní zahraniční pomoc v letech 2000-2017 podle sektoru. Použita data z: „Foreign Aid Explorer, Data download“, USAID, <https://explorer.usaid.gov/data.html#tab-data-download>.

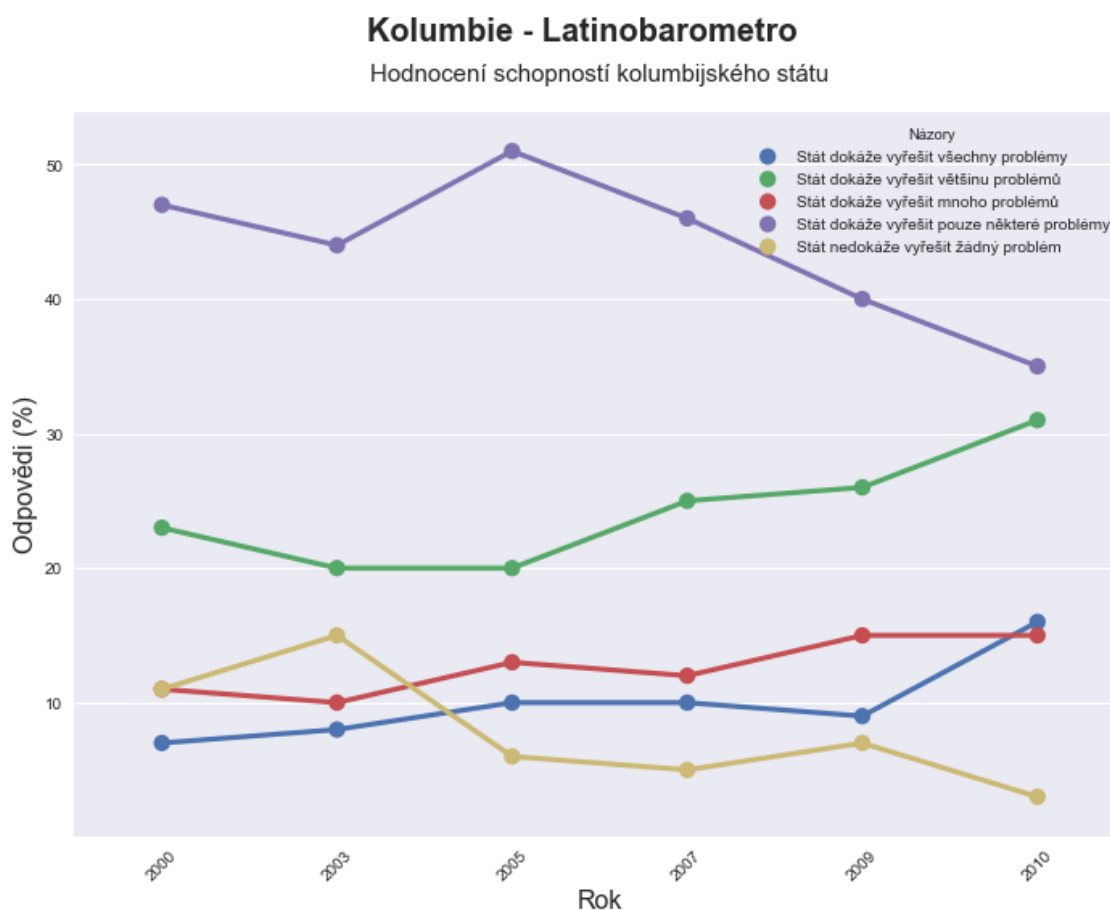
Obr. 5: Tři nejdůležitější sektory bezpečnostní pomoci v závislosti na kolumbijské administrativě. Použita data z: „Foreign Aid Explorer, Data download“, USAID, <https://explorer.usaid.gov/data.html#tab-data-download>.

2.2 Latinobarómetro

Výše americké zahraniční pomoci sama o sobě samozřejmě nemusí znamenat mnoho. Proto bych rád v této sekci rozebral, pokud možno objektivněji, co americká zahraniční pomoc znamenala pro Kolumbii. Mluvit o z velké části subjektivním dopadu zahraniční pomoci je složitější než rozebrat objektivně vynaložené finanční prostředky. Přesto se o toto zhodnocení pokusím. Použiji k tomu dva nástroje. Prvním z nich je pravidelný průzkum veřejného mínění zvaný *Latinobarómetro*. *Latinobarómetro* se koná každoročně a pokládá napříč Latinskou Amerikou dotazy týkající se životní úrovně, demokracie, kriminality apod. V případě Kolumbie se typicky používal vzorek 1200 občanů pro jedno kolo průzkumu. Pro potřeby této práce zanalyzuji pouze některé ukazatele, které z průzkumu vyplývají. Jen ty, které považuji za nejrelevantnější. Otázkou, kterou si v této práci kladu je, zda přispěl *Plan Colombia* ke stabilizaci Kolumbie a vytvořil proto podhoubí k mírovému procesu. Proto mě zde bude zajímat, jak se měnila spokojenost Kolumbijců s vlastním životem, úrovní demokracie a

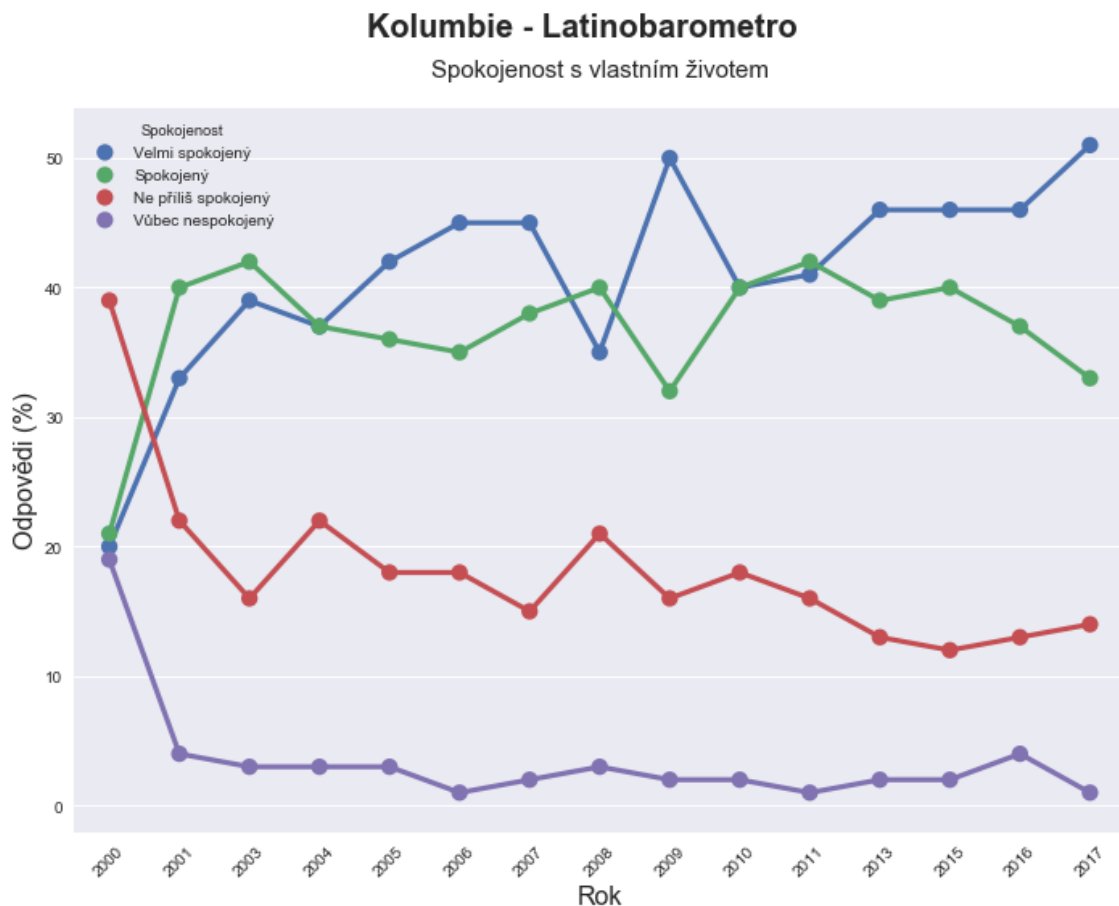
bezpečnosti. Kromě toho mě bude zajímat také jejich názor na působení Spojených států.

Začněme však tím, co si Kolumbijci myslí o schopnosti Kolumbie řešit problémy. Tato otázka je klíčová, protože podle mnoha analýz mířila Kolumbie na přelomu tisíciletí k rozpadu státu. Na začátku své práce jsem popsal, jak kolumbijský stát selhával při plnění nejzákladnějších funkcí státu. Položme si nyní proto otázku, zda se kapacita státu zvýšila. Obr. 6 ukazuje názor Kolumbijců na toto téma. Z obrázku je patrné, že Kolumbijci v prvních deseti letech nového tisíciletí začali státu více důvěřovat. Nelze jistě mluvit o velké spokojenosti s rolí státu v jejich životě. Důležité je však sledovat trendy. A trendy jsou v tomto případě jednoznačné. Zatímco v roce 2000 si téměř 60 % Kolumbijců myslelo, že stát nezmůže skoro či vůbec nic, v roce 2010 se jejich počet snížil na přibližně 40 %. Kolumbijci zjevně začali brát roli státu ve svém životě čím dál vážněji.

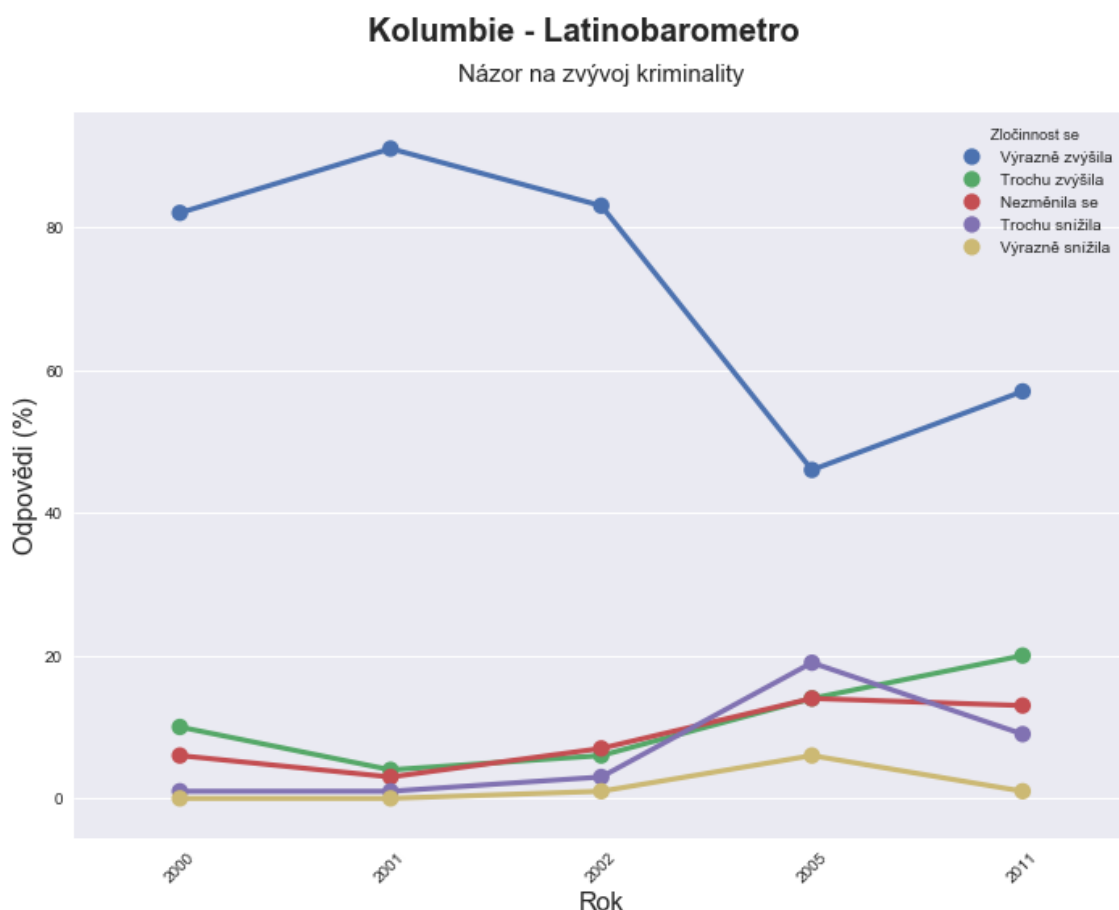
Obr. 6: *Latinobarómetro*: Hodnocení schopností kolumbijského státu. Průzkumy z let 2000-2010. Data z *Latinobarómetro: Latinobarómetro Análisis de datos*. Data byla stažena pro roky 2000-2010 a agregována. Staženo z <http://www.latinobarometro.org/latOnline.jsp> (staženo 13.4.2018).

Podobný trend můžeme pozorovat i na tom, jak Kolumbijci hodnotí své vlastní životy. Obr. 7 ukazuje stoupající počet spokojených Kolumbijců. Na druhou stranu zde pozorujeme ještě jeden trend. Zatímco čím dál více lidí označujících se za spokojené se postupem času řadí mezi velmi spokojené, podíl nespokojených lidí se přibližně od roku 2003 příliš nemění a zůstává nadále poměrně vysoký.

Obr. 7: *Latinobarómetro*: Spokojenost s vlastním životem 2000-2017. Data z *Latinobarometro*: *Latinobarómetro Análisis de datos*. Data byla stažena pro roky 2000-2017 a agregována. Staženo z <http://www.latinobarometro.org/latOnline.jsp> (staženo 13.4.2018).

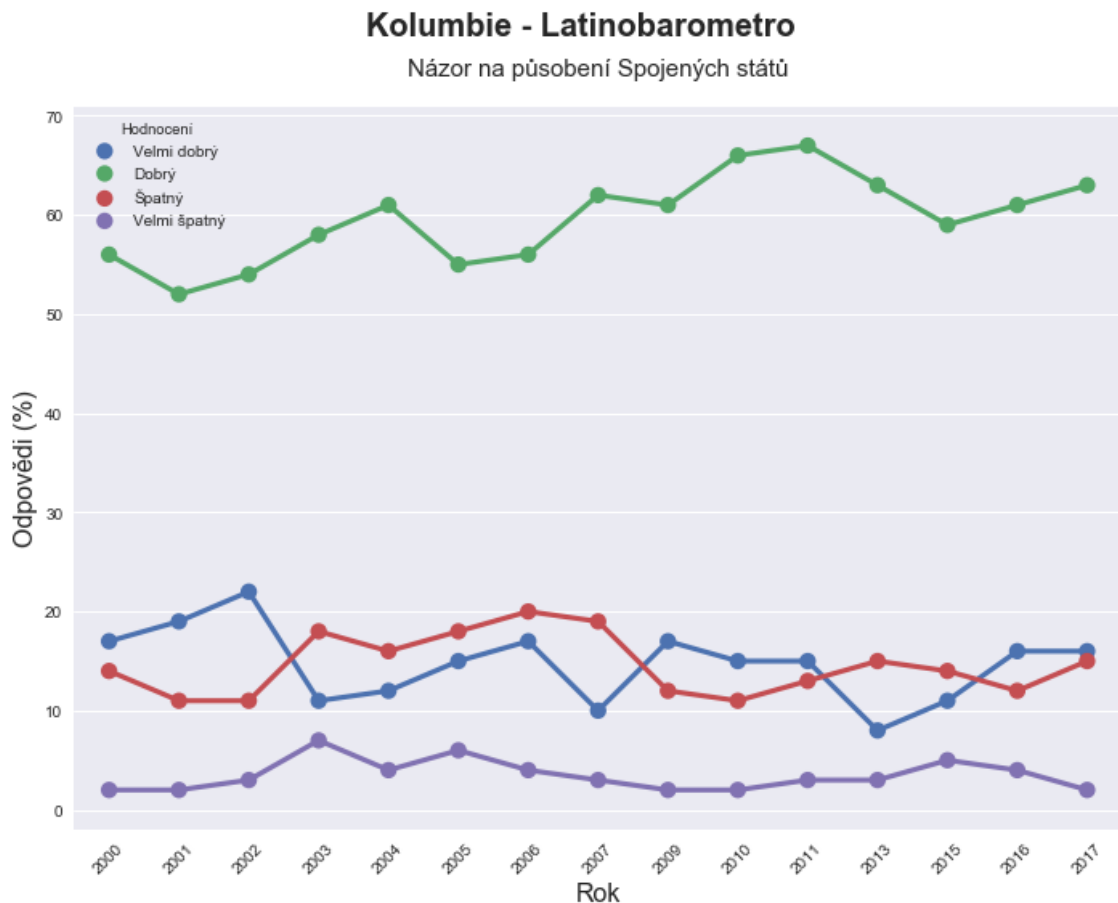
Vzhledem k tomu, že *Planu Colombia* po celou dobu dominují bezpečnostní hlediska, je nutné se podívat i na to, jak Kolumbijci vnímají kriminalitu. Data z průzkumů *Latinobarómetro* jsou zobrazena na obrázku 8. I zde můžeme sledovat prudký pokles. Tento prudký pokles se týká zejména lidí, kteří na dotaz, zda se kriminalita zvyšuje či snižuje odpověděli, že se výrazně zvýšila. Mnoho Kolumbijců tedy vidí pozitivní trendy i na poli boji se zločinem. Na druhou stranu počet těch, kteří mluví vyloženě o snížení kriminality byl i v roce 2011 nadále velmi nízký.

Obr. 8: *Latinobarómetro*: Hodnocení vývoje kriminality 2000-2011. Data z *Latinobarometro*: *Latinobarómetro Análisis de datos*. Data byla stažena pro roky 2000-2011 a agregována. Staženo z <http://www.latinobarometro.org/latOnline.jsp> (staženo 13.4.2018).

Posledním důležitým faktorem, který odpoví na otázku, zda Kolumbijci hodnotí *Plan Colombia* převážně pozitivně či negativně je zajisté hodnocení samotných Spojených států. Pokud by *Plan Colombia* byl vnímán silně negativně, Kolumbijci by pravděpodobně hodnotili záporně také Spojené státy. Obr. 9 však ukazuje něco jiného. Spojené státy jsou od začátku tisíciletí soustavně vnímány ve velmi pozitivním světle. Přibližně 80 % Kolumbijců vidí roli Spojených států jako jasně kladnou.

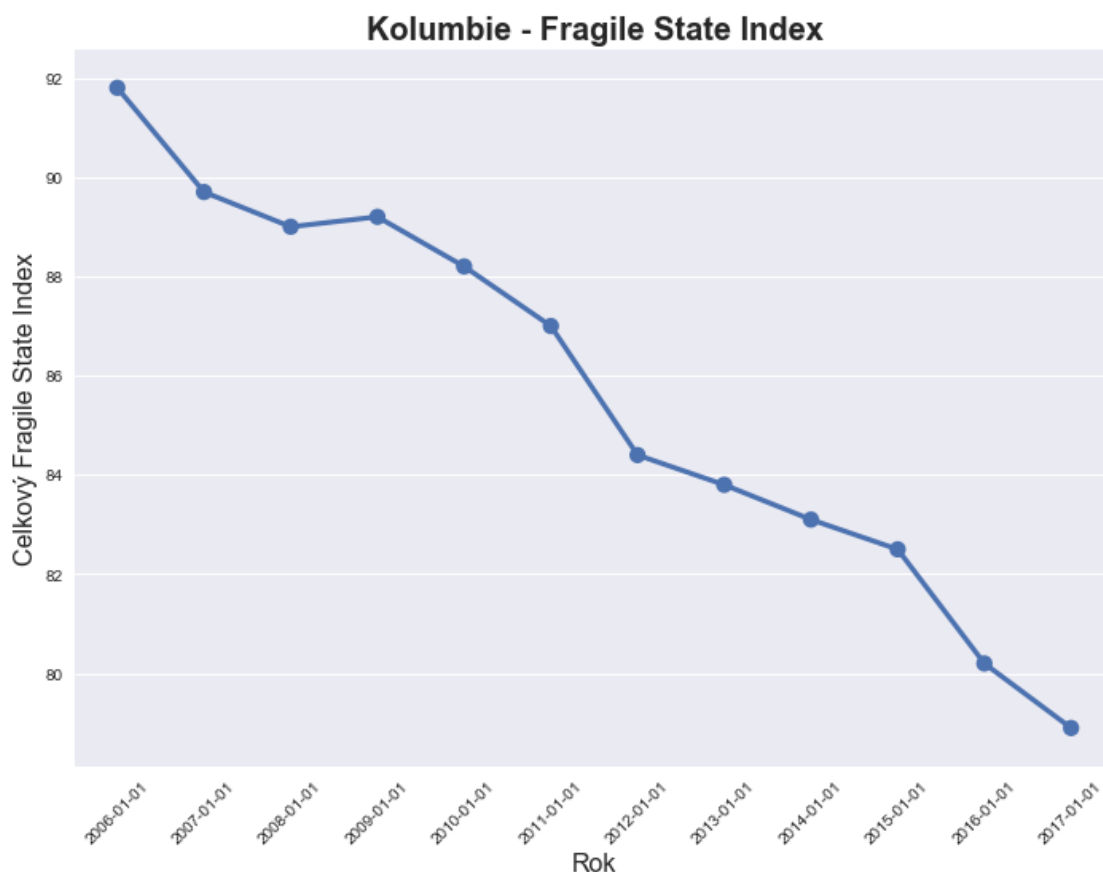
Průzkumy *Latinobarómetro* tak ukazují veskrze pozitivní trendy. Většina Kolumbijců se dnes cítí spokojeněji a bezpečněji než v roce 2000. Pro Spojené státy je určitě důležité i to, že podpora demokratického zřízení je dlouhodobě vysoká a nadále roste (obrázek zde neukazují).

Obr. 9: *Latinobarómetro*: Názor na působení Spojených států ve světě. Data z *Latinobarometro*: *Latinobarómetro Análisis de datos*. Data byla stažena pro roky 2000-2017 a agregována. Staženo z <http://www.latinobarometro.org/latOnline.jsp> (staženo 13.4.2018).

2.3 *Fragile State Index*

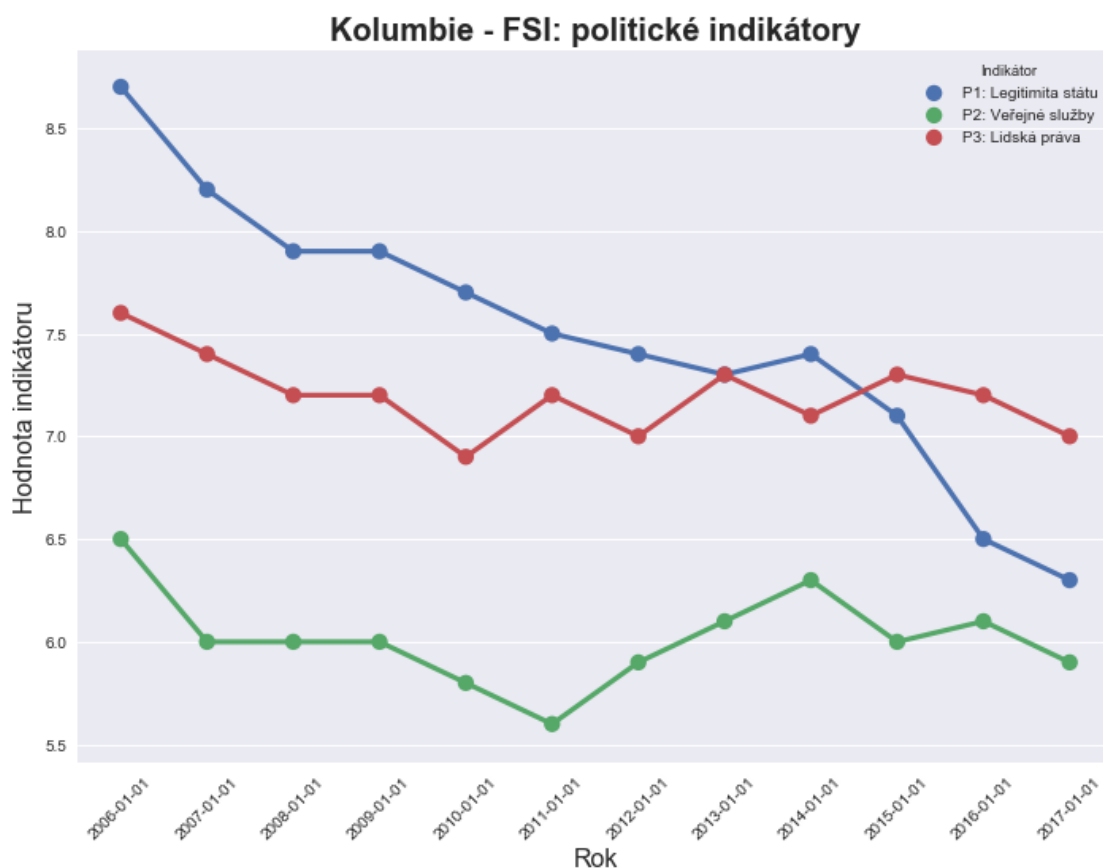
Latinobarómetro vyjadřuje názory občanů. Kromě těchto údajů bych však rád uvedl ještě změny v kumulativním indexu zvaném *Fragile State Index* (volně přeloženo jako index nestabilních států). Narozdíl od *Latinobarometru* nevychází *Fragile State Index* z výzkumů veřejného mínění, ale z názoru expertů. Cílem indexu je posoudit stabilitu státu. Index používá sociální, ekonomické a politické indikátory. Celkem je indikátorů dvanáct, přičemž každý užívá škálu 0 až 10. 0 znamená stabilitu a 10 kolaps. Pro potřeby této práce je poněkud nešťastné, že *Fragile State Index* se publikuje pouze od roku 2006. I tak z něj určité trendy vyčíst lze. Podívejme se nejprve na celkový index (obr. 10) vzniklý agregací jednotlivých indikátorů. Trend celkového indexu je jasný. Zatímco v roce 2006 dosáhla Kolumbie 92 bodů, v roce 2017 se dostala již na 79. Vzhledem k linearitě indexu je možné se domnívat, že stav před rokem 2006 by pravděpodobně byl ještě mnohem horší.

Obr. 10: *Fragile State Index*. Hodnocení stability Kolumbie 2006-2017. Staženo z *Fragile State Index*. Download Data in Excel Format, <http://fundforpeace.org/fsi/excel/> (staženo 20.4.2018). Staženo pro jednotlivé roky a agregováno.

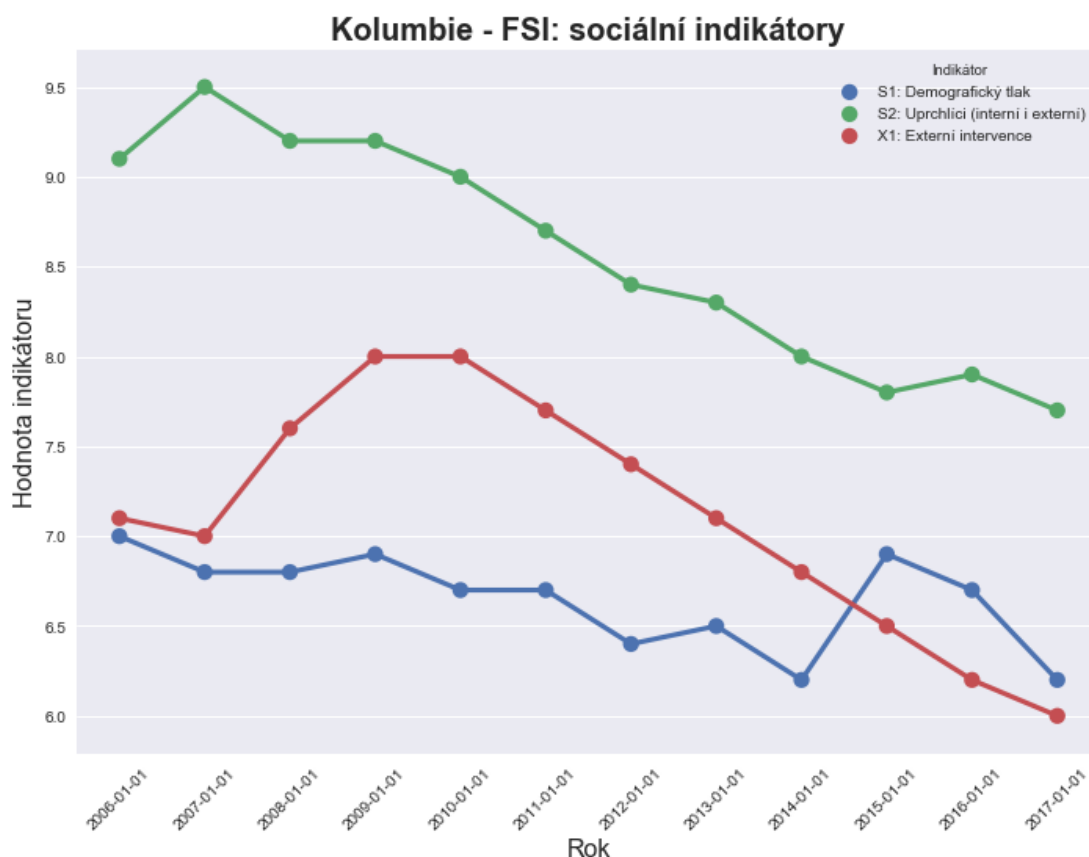
Podíváme-li se nyní pouze na politické indikátory (viz obr. 11), můžeme pozorovat podobné trendy. Zejména legitimita státu se mezi lety 2006 a 2017 prudce zvýšila. Naopak situace lidských práv spíše stagnovala. Lidská práva přitom představovala dlouhodobě jednu z priorit americké zahraniční politiky. Na programy zaměřující se na lidská práva také alokoval Kongres téměř 2,5 miliardy dolarů za sedmnáct let působnosti *Planu Colombia*. To, že se stav lidských práv v Kolumbii příliš nelepší je proto jistě jedním z neúspěchů⁴⁵. Podobně kvalita veřejných služeb nezaznamenala příliš velké zlepšení.

⁴⁵ Viz také I. Isacson, „Failing Grades: Evaluating the Results of Plan Colombia“, *Yale Journal of International Affairs*, Summer/Fall (2005), 138-154.

Obr. 11: *Fragile State Index*. Politické indikátory. Staženo z *Fragile State Index*. Download Data in Excel Format, <http://fundforpeace.org/fsi/excel/> (staženo 20.4.2018). Staženo pro jednotlivé roky a agregováno.

Poslední položkou, kterou zde uvedu jsou sociální indikátory (viz obr. 12). Z těchto čísel je patrné, že v Kolumbii postupně dochází ke zlepšení situace uprchlíků a nuceně vystěhovaných lidí. Právě situace uprchlíků a nuceně přemístěných osob je v Kolumbii dlouhodobě jedním ze zcela klíčových problémů. Padesátiletý konflikt vyvolal vlny interní i externí migrace. Je proto uspokojivé sledovat zlepšující se situaci.

Obr. 12: *Fragile State Index*. Sociální indikátory. Staženo z *Fragile State Index*. Download Data in Excel Format, <http://fundforpeace.org/fsi/excel/> (staženo 20.4.2018). Staženo pro jednotlivé roky a agregováno.

Nyní bych rád shrnul tuto kapitolu. Ukazuje se, že jak dle názoru expertů, tak dle názoru obyvatel Kolumbie se hospodářská, bezpečnostní i sociální situace v době od začátku *Plan Colombia* výrazně zlepšila. Největší rozdíl panuje v chápání role státu. Na počátku třetího tisíciletí byl kolumbijský stát velmi slabý a lidé v jeho prospěšnou roli téměř nevěřili. Přestože ani dnes situace není zdaleka ideální, objektivně došlo k velkému pokroku. Vzhledem k tomu, že Kolumbijci dodnes posuzují roli Spojených států ve světě převážně kladně a dá se říci, že i čím dál kladněji, můžeme jistě usuzovat, že je pozitivně hodnocen i samotný *Plan Colombia*. Na rozboru finančních prostředků přidělených *Planu Colombia* jsem ukázal vysokou sumu alokovanou pro bezpečnostní výdaje. Je tedy možné předpokládat, že tato americká politika skutečně přispěla ke stabilizaci Kolumbie a vytvořila tak i podhoubí nutné k úspěšnému dokončení mírového procesu. V další kapitole bych se chtěl krátce zmínit právě o americké podpoře kolumbijského mírového procesu s FARC.

3. Tlak na Obamovu administrativu ze strany Kongresu

Doposud jsem se zabýval výlučně americkou pomocí spadající pod *Plan Colombia*. Efekt této pomoci vidíme nejlépe u kolumbijské politiky prezidenta Álvara Uribeho, kdy došlo k zásadním vojenským operacím proti FARC a dále k posílení kolumbijské armády. Sledovat americko-kolumbijské vztahy během administrativy prezidenta Santose je o poznání složitější. Obtíže pramenní zejména z toho, že vládnutí Santosovy administrativy dominuje mírový proces s FARC. Vzhledem k tomu, že FARC je od svého založení marxistickou guerillou, chápaly obě strany, že příliš velké zapojení Spojených států by pravděpodobně nebylo vnímáno pozitivně. Americká role se proto upozadila. To ale neznamená, že zastupitelé Spojených států by se o mírový proces s FARC nezajímali. Politiku prezidenta Obamy charakterizovaly zejména diplomatické a ekonomické kontakty. Jak jsem psal dříve, došlo k podepsání dohody o volném obchodu. Kolem roku 2010 v Americe převládal názor, že *Plan Colombia* je úspěšnou politikou, ale Kolumbii je třeba nadále sledovat a podporovat. O tom, že shoda panovala napříč politickým spektrem napovídá například iniciativa kongresmana Jamese McGoverna. James McGovern tak v roce 2013 inicioval na půdě Kongresu dopis⁴⁶ adresovaný ministru zahraničí Johnu Kerryemu, který podporuje stávající politiku a volá po reorientaci americké podpory tak, aby bylo možné více podpořit mírový proces. Dopis členů Kongresu také upozorňuje na mnoho problémů na poli lidských práv v Kolumbii a vyzývá ministra zahraničí, aby se tyto body staly cílem americké agendy.

S tím, jak se kolumbijský mírový proces protahoval, pokračovala i aktivita členů Kongresu. V roce 2015 proto inicioval James McGovern druhý dopis⁴⁷ adresovaný Johnu Kerryemu a speciálnímu vyslanci Bernardu Aronsonovi. Z textu dopisu je velmi zřejmé, že členové Kongresu se obávají toho, aby na základě mírové dohody nedošlo k hromadnému omilostnění členů FARC, aniž by bylo učiněno spravedlnosti zadost. Autoři dopisu argumentují tvrzením, že Kolumbie trpí dlouho zakořeněnou kulturou nespravedlnosti, kterou je třeba mírovou dohodou zlomit tak, aby se země mohla odrazit

⁴⁶ „Dopis členů Kongresu ministru zahraničí Johnu F. Kerryemu“, *Kongres Spojených států amerických*, 2013, http://lawg.org/storage/documents/Colombia_Dear_Colleague_2013.pdf

⁴⁷ „Dopis členů Kongresu ministru zahraničí Johnu F. Kerryemu“, *Kongres Spojených států amerických*, 2015, <https://mcgovern.house.gov/sites/mcgovern.house.gov/files/august%202015%20mcgovern%20letter%20on%20colombia%20peace%20process.pdf>

ke světlejší budoucnosti. O rok později, v roce 2016, pocítili členové Kongresu znovu nutnost podpořit ministra zahraničí v jeho aktivitě směrem ke kolumbijskému mírovému procesu⁴⁸. Poté, co Kolumbijci odmítli mírovou dohodu v referendu, kongresmani se vyjádřili tak, že je třeba, aby příští dohoda byla inkluzivnější a více se zaměřila na oběti konfliktu. Na druhou stranu vyjádřili důvěru v nutnost mírový proces dokončit podepsáním dohody, tak aby se z Kolumbie mohl stát moderní demokratický stát.

⁴⁸ „Dopis členů Kongresu ministru zahraničí Johnu F. Kerrymu“, *Kongres Spojených států amerických*, 2016, <https://www.wola.org/wp-content/uploads/2016/11/Colombia-2016-Secy-Kerry-Peace-Process-Post-Plebiscite.pdf>.

Závěr

Cílem této práce bylo odpovědět na otázku, zda přispěl *Plan Colombia* a americká zahraniční politika ke kolumbijskému mírovému procesu. Myslím, že jsem v předchozí kapitole jasně ukázal, že ano. *Plan Colombia* napomohl tomu, aby Kolumbijci vytvořili robustnější instituce a profesionalizovali armádu. Americká podpora tak vytvořila podmínky pro to, aby mohl kolumbijský stát silně oslabit FARC na bitevním poli. Na druhou stranu americká politika zajistila také to, že kolumbijský stát je dnes zastoupen v celé zemi a většina lidí v něj začíná mít čím dál větší důvěru. Kolumbijci jsou také citelně spokojenější s vlastními životy než na přelomu tisíciletí.

Americkou politiku vzhledem ke Kolumbii ve třetím tisíciletí bych rozdělil na dvě velké fáze korespondující s administrativami prezidentů Uribeho a Santose. Zatímco první fáze je charakterizovaná konfliktem s guerillou a posilováním bezpečnostních složek, druhá fáze je fází konsolidace a mírového procesu. Americká účast během vojenských operací je mnohem více patrná, ať už mluvíme o vyšší výši finančních prostředků nebo o válečnické rétorice. Během Santosovy administrativy se americká politika zaměřovala zejména na využití *soft power*. Podporován byl obchod a diplomacie, pozorně sledován byl mírový proces.

Co přispělo k úspěchu americké politiky v Kolumbii? Domnívám se, že existuje několik klíčových faktorů. Na rozdíl od mnoha států Latinské Ameriky Kolumbie byla a je velmi silně proamerická. Vnímání Spojených států je důležité z hlediska chápání legitimacy externích aktérů v konfliktu. Dalším podstatným důvodem je dle mého názoru to, že drtivá většina důležitých akcí byla řízena Kolumbijci. Přestože Spojené státy hrály v pozadí operací důležitou roli, veřejnost viděla rozhodnutí administrativ prezidentů Uribeho a Santose. Na rozdíl od amerického angažmá v Iráku či Afghánistánu tak kolumbijský konflikt nikdy nebyl vnímán jako americká intervence. Role Spojených států se soustředila na poskytnutí finanční a konzultační pomoci.

Jak se budou americko-kolumbijské vztahy vyvíjet dál? Na tuto otázku je dnes nemožné odpovědět. Americko-kolumbijské vztahy byly z velké části založeny na partnerství prezidentů. Nejprve Bushe a Uribeho, poté Obamy a Santose. Současný americký prezident Donald Trump jeví o situaci v Kolumbii menší zájem než jeho předchůdci. Navíc rok 2018 přinese i volby v Kolumbii. Jedním z důležitých témat voleb bude i otázka, jak dál pokračovat s mírovým procesem. Jednotliví kandidáti tak řeší například otázku, zda zvolit strategii hubení koky práškováním z letadel nebo

strategii podpory alternativních plodin. Nezbyvá než doufat, že další fáze americko-kolumbijských vztahů bude podobně úspěšná jako předchozí dvě partnerství. Doufejme také, že se znovu utvoří shoda na strategii, jak prohloubit zisky plynoucí z dokončení mírového procesu.

Summary

The main objective of this study was to show whether American foreign policy in general and Plan Colombia in particular helped to build an environment conducive to successful accomplishment of the peace process with the FARC guerilla. I believe that throughout my study I was able to show that largely thanks to American foreign policy, Colombia was able to build a stronger and more successful state. Since the beginning of the new millennium Colombia moved virtually from the edge of an abyss towards a relatively strong state which has its presence all over the country and which is able to contribute to the welfare of its people. The end result is that most Colombians were significantly more satisfied and confident by the end of 2016 than around the year 2000.

American foreign policy towards Colombia was closely aligned with a particular Colombian administration. Therefore, we can clearly divide it into Uribe era and Santos era. The former era focused on helping Colombia build stronger military capacity. The administration of president Uribe led a large-scale offensive against the FARC and was able to significantly weaken its adversary. The second phase of Plan Colombia is a consolidation phase where president Santos strived to further enhance security gains of the previous administration. The Colombian government policy was now to make peace with the FARC. With the change of Colombian policy changes also the American role. During the Santos years, the collaboration focused more and more on commercial and diplomatic topics, instead of strictly military-based collaboration. In other words, Obama-Santos partnership was defined by American soft power.

Which factors contributed to successful American policymaking? In my opinion the crucial factor was always Colombian pro-Americanism. Since the beginning most Colombian people strongly supported American actions and their support never wavered. Americans were also most of the time leading from behind. Even though the security gains of the Uribe administration would probably not have been possible without American support, the Colombian president was always the clear face of his policies. This is very different from the American role in either Iraq or Afghanistan.

What can we expect in Colombia going forward? At the time of this writing the future of American-Colombian collaboration is uncertain. The new American president Donald Trump seems to be less interested in Colombia than his two predecessors. Moreover, Colombia is also awaiting presidential elections in 2018. We should only hope that after successful partnerships of Uribe with Bush and Santos with Obama, the new Colombian president will be able to initiate a new and successful partnership with the president Trump.

Použitá literatura

Primární zdroje

„Dopis členů Kongresu ministru zahraničí Johnu F. Kerrymu“, Kongres Spojených států amerických, 2013, http://lawg.org/storage/documents/Colombia_Dear_Colleague_2013.pdf.

„Dopis členů Kongresu ministru zahraničí Johnu F. Kerrymu“, Kongres Spojených států amerických, 2015, <https://mcgovern.house.gov/sites/mcgovern.house.gov/files/august%202015%20mcgovern%20letter%20on%20colombia%20peace%20process.pdf>.

„Dopis členů Kongresu ministru zahraničí Johnu F. Kerrymu“, Kongres Spojených států amerických, 2016, <https://www.wola.org/wp-content/uploads/2016/11/Colombia-2016-Secy-Kerry-Peace-Process-Post-Plebiscite.pdf>.

„Foreign Aid Explorer, Data download“, USAID, <https://explorer.usaid.gov/data.html#tab-data-download>.

„Fragile State Index: Download Data in Excel Format“, Fund for Peace <http://fundforpeace.org/fsi/excel/>.

„Latinobarómetro Análisis de datos“, Latinobarómetro, <http://www.latinobarometro.org/latOnline.jsp>.

Sekundární zdroje

„Colombia: Victims Law a Historic Opportunity“, Human Rights Watch, 10. června 2011, <https://www.hrw.org/news/2011/06/10/colombia-victims-law-historic-opportunity>.

T. Franz, „Plan Colombia: illegal drugs, economic development and counterinsurgency – a political economy analysis of Colombia’s failed war“, *Development Policy Review*, 34(2016), 563-591.

J.P. Guevara Latorre, „El Plan Colombia o el desarrollo como seguridad“, *Revista colombiana de sociología*, 38(2015), 63-82.

D. Gutierrez, „The Coming of Los Buendí: Colombia's Peace Process and the Difficulty that Lies Ahead“, *Harvard International Review*, 37(2016), 4-6.

A. Isacson, „Failing Grades: Evaluating the Results of Plan Colombia“, *Yale Journal of International Affairs*, Summer/Fall (2005), 138-154.

O. Kaplan, M. Albertus, „Colombia’s Rebels and Land Reform“, *New York Times*, 9. října 2012, <http://www.nytimes.com/2012/10/10/opinion/colombias-rebels-and-land-reform.html>.

O. Kaplan, „Peace is Coming to Colombia“, *Foreign Policy*, 14. května 2015, <http://foreignpolicy.com/2015/05/14/peace-is-coming-to-colombia-farc-negotiations-peace-talks/>.

R. A. Karl, „Reading the Cuban revolution from Bogotá, 1957–62“, *Cold War History*, 16(2016), 337-358.

R. A. Karl, „Century of the exile: Colombia’s displacement and land restitution in historical perspective, 1940s–1960s“, *Canadian Journal of Latin American and Caribbean Studies / Revue canadienne des études latino-américaines et caraïbes*, 42(2017), 298-319.

G. Marcella, D. Schulz, „Las Tres Guerras de Colombia. Estrategia de Estados Unidos en la Encrucijada“, *Análisis Político*, (1998), 38-59.

Á. E. Muñoz Cardona, „The Justice and the Colombia Peace Talks“, *Open Journal of Political Science*, 6(2016), 261-273.

E. Nussio, „Peace and Violence in Colombia“, Center for Security Studies (CSS), ETH Zurich, 2016.

D. Pécaut, „La tragedia colombiana: guerra, violencia, tráfico de droga“, Revista Sociedad y Economía, 1(2001), 133-148.

V. J. Pérez, „Plan Colombia’s Onset: Effects on Homicides and Violent Deaths“. Revista de Economía del Rosario, 17(2014), 119-156.

E. Posada Carbó, „Colombia Hews to the Path of Change“, Journal of Democracy, 17(2006), 80-94.

E. Posada-Carbó, „Colombia After Uribe“, Journal of Democracy, 22(2011), 137-151.

J. Ramírez, „Fifteen Years of Plan Colombia (2001-2016) The Recovery of a Weak State and the Submission of Narcoterrorist Groups?“, Analecta política, 7(2017), 315-332.

D. Restrepo, F. O. Mora, B. Fonseca, J. D. Rosen, „The United States and Colombia From Security Partners to Global Partners in Peace“, Center for American Progress, 2016.

D.M. Rojas, „El taller del imperio global: Análisis de la intervención de Estados Unidos en Colombia (1998-2008)“, Análisis Político, 65(2009), 111-126.

D. M. Rojas, „Las Relaciones Colombia-Estados Unidos en el Gobierno Santos: ¿Llego la Hora del Post Conflicto?“, Análisis Político, 79(2016), 121-138.

D.M. Rojas, „Much more than a War on Drugs: Elementos para un Balance del Plan Colombia“, Análisis Político, 77(2013), 113-132.

D.M. Rojas, „Plan Colombia II: Más de lo mismo?“, Colombia Internacional, 65(2007), 14-37.

Jonathan D. Rosen, „Plan Colombia And Beyond: Pastrana to Santos (2000 to 2012)“, dizertační práce podaná na univerzitě v Miami, 2012.

D. Schwam-Baird, „Frankenstein in Colombia: America's Policy Missteps and the Paramilitaries“, *Journal of Third World Studies*, 32(2015), 123-151.

M.Shifter, V. Jawahar, „State Building in Colombia: Getting Priorities Straight“, *Journal of International Affairs*, 58 (2004), 143-154.

R. Snyder, A. Durán-Martínez, „Drugs, Violence, and State-Sponsored Protection Rackets in Mexico and Colombia“, *Colombia Internacional*, 70(2009), 61-91.

A.B. Tickner, „Colombia and the United States: From counternarcotics to counterterrorism“, *Current History*, 102(2003), 77-85.

M. Tomeš, Plan Colombia – Spolupráce USA s kolumbijskými úřady, bakalářská práce, FSV UK, 2012.

L. F. Trejos Rosero, F. Luis, „Colombia y los Estados Unidos en los inicios de la Guerra Fría (1950-1966) "Raíces históricas del conflicto armado colombiano"“, *Memorias. Revista Digital de Historia y Arqueología desde el Caribe*, 15(2011), 47-74.

M.A. Vélez, „FARC-ELN: evolución y expansión territorial“, *Desarrollo y Sociedad*, 47(2001), 151-225.

Seznam použitých obrázků

Obr. 1: Americká bezpečnostní a ekonomická pomoc Kolumbii 2000-2017.

Obr. 2: Americká ekonomická zahraniční pomoc v letech 2000-2017 v závislosti na sektoru.

Obr. 3: Tři nejvýznamnější sektory v rámci hospodářské pomoci v závislosti na kolumbijské administrativě.

Obr. 4: Americká bezpečnostní zahraniční pomoc v letech 2000-2017 podle sektoru.

Obr. 5: Tři nejdůležitější sektory bezpečnostní pomoci v závislosti na kolumbijské administrativě.

Obr. 6: *Latinobarómetro*: Hodnocení schopností kolumbijského státu.

Obr. 7: *Latinobarómetro*: Spokojenost s vlastním životem 2000-2017.

Obr. 8: *Latinobarómetro*: Hodnocení vývoje kriminality 2000-2011.

Obr. 9: *Latinobarómetro*: Názor na působení Spojených států ve světě.

Obr. 10: *Fragile State Index*. Hodnocení stability Kolumbie 2006-2017.

Obr. 11: *Fragile State Index*. Politické indikátory. Staženo z *Fragile State Index*.

Obr. 12: *Fragile State Index*. Sociální indikátory. Staženo z *Fragile State Index*.